

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr 2/2017
Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 12 stycznia 2017 r. ze zm.
(Tekst ujednolicony)

RAPORT Z WIZYTACJI
(profil ogólnoakademicki)

dokonanej w dniach 14-15 stycznia 2019 na kierunku

Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo

prowadzonym

na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego

Warszawa, 2019

Spis treści

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu	4
1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej	4
1.2. Informacja o procesie oceny	4
2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku	5
3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej	7
4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej	8
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni	8
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1	8
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	15
Dobre praktyki	16
Zalecenia	16
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	16
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2	16
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	26
Dobre praktyki	27
Zalecenia	27
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	28
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3	28
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	31
Dobre praktyki	31
Zalecenia	32
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	32
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4	32
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	34
Dobre praktyki	34
Zalecenia	34
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia	34
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5	34
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	35
Dobre praktyki	36
Zalecenia	36
Kryterium 6. Umiejdzynarodowienie procesu kształcenia	36
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6	36
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	38
Dobre praktyki	38

Zalecenia	38
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	38
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7	38
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	40
Dobre praktyki	40
Zalecenia	41
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia	41
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8	41
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron	43
Dobre praktyki	43
Zalecenia	43
5. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny	43
Załączniki:	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 1. Podstawa prawna oceny jakości kształcenia	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 2. Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 3. Ocena wybranych prac etapowych i dyplomowych	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 4. Wykaz modułów zajęć, których obsada zajęć jest nieprawidłowa	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Załącznik nr 5. Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu

1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej

Przewodnicząca: dr hab. Maria Próchnicka, członek PKA

Członkowie:

1. prof. dr hab. Barbara Sosińska-Kalata, ekspert PKA
2. dr hab. Bożena Koredczuk, prof. UW, ekspert PKA
3. dr ing. Marie Gabryšová, ekspert ds. międzynarodowych
4. mgr Karolina Martyniak, ekspert ds. postępowania oceniającego
5. mgr Małgorzata Szeląg, ekspert ds. pracodawców
6. Błażej Papiernik, ekspert ds. studenckich

1.2. Informacja o procesie oceny

Ocena jakości kształcenia na kierunku *Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* prowadzonym przez Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2018/2019.

Ostatnia ocena programowa na kierunku *Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* została dokonana w 2007 roku z wynikiem pozytywnym. Po raz kolejny PKA, w ramach oceny instytucjonalnej, przeprowadziła ocenę WF UŚ, wydając na podstawie uchwały Nr 312/2013 Prezydium PKA z dnia 6 czerwca 2013 r. ocenę pozytywną. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny, została opisana w punkcie 5 raportu.

Obecna wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu Oceniającego (ZO PKA) został opracowany po zapoznaniu się z dokumentacją zawartą w przedłożonym przez Uczelnię raporcie samooceny, informacjami zamieszczonymi w Zintegrowanym Systemie Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on oraz na stronie internetowej Uczelni, a także na podstawie dokumentacji przedstawionej w toku wizytacji, hospitacji zajęć dydaktycznych, analizy losowo wybranych prac zaliczeniowych, egzaminacyjnych i dyplomowych, wynikach przeglądu infrastruktury dydaktycznej i naukowej, jak również spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni, Wydziału i Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (IBIN UŚ), nauczycielami akademickimi prowadzącymi zajęcia na kierunku, osobami odpowiedzialnymi za zapewnienie jakości, studentami, jak również przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym pracodawcami.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członkami zespołu oceniającego, w Załączniku nr 2.

2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku

Nazwa kierunku studiów	informacja naukowa i bibliotekoznawstwo
Poziom kształcenia (studia I stopnia/studia II stopnia/jednolite studia magisterskie)	Studia I stopnia Studia II stopnia
Profil kształcenia	ogólnoakademicki
Forma studiów (stacjonarne/niestacjonarne)	Stacjonarne, niestacjonarne
Nazwa obszaru kształcenia, do którego został przyporządkowany kierunek (w przypadku, gdy kierunek został przyporządkowany do więcej niż jednego obszaru kształcenia należy podać procentowy udział liczby punktów ECTS dla każdego z tych obszarów w liczbie punktów ECTS przewidzianej w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia)	Nauki humanistyczne
Dziedziny nauki/sztuki oraz dyscypliny naukowe/artystyczne, do których odnoszą się efekty kształcenia na ocenianym kierunku (zgodnie z rozporządzeniem MNiSW z dnia 8 sierpnia 2011 w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, Dz.U. 2011 nr 179 poz. 1065)	<u>Studia I stopnia:</u> Obszar kształcenia w zakresie nauk humanistycznych (96%) Dziedzina nauk humanistycznych Dyscypliny: bibliologia i informatologia; filozofia; historia; językoznawstwo; kulturoznawstwo; literaturoznawstwo; nauki o zarządzaniu Obszar kształcenia w zakresie nauk przyrodniczych (4%) Dziedzina nauk biologicznych Dyscypliny: biologa; mikrobiologia <u>Studia II stopnia:</u> Obszar kształcenia w zakresie nauk humanistycznych (100%) Dziedzina nauk humanistycznych Dyscypliny: bibliologia i informatologia; kulturoznawstwo; literaturoznawstwo; nauki o zarządzaniu
Liczba semestrów i liczba punktów ECTS przewidziana w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia	Studia I stopnia: 6 semestrów, 180 ECTS Studia II stopnia: 4 semestry, 120 ECTS
Specjalności realizowane w ramach kierunku studiów	<u>Studia I stopnia (stacjonarne i niestacjonarne):</u> brak <u>Studia II stopnia (stacjonarne):</u> Specjalizacje: Biblioteka w społeczności lokalnej Kultura i edytorstwo książki Młody czytelnik w świecie książki i mediów Nowoczesna biblioteka Ochrona i konserwacja zbiorów bibliotecznych Publikowanie w Internecie <u>Studia II stopnia (niestacjonarne):</u>

	Specjalizacje: Biblioteka w społeczności lokalnej Kultura i edytorstwo książki Nowoczesna biblioteka Zarządzanie informacją	
Tytuł zawodowy uzyskiwany przez absolwentów	Studia I stopnia: licencjat Studia II stopnia: magister	
	Studia stacjonarne	Studia niestacjonarne
Liczba studentów kierunku	Łącznie: 126 Studia I stopnia: 84 Studia II stopnia: 42	Łącznie: 56 Studia I stopnia: 0 Studia II stopnia: 56
Liczba godzin zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów na studiach stacjonarnych	Studia I stopnia: 2115 godz. Studia II stopnia: 780 godz.	Studia I stopnia: 1085 godz. Studia II stopnia: 500/512 godz. - w zależności od specjalizacji

3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Ocena stopnia spełnienia kryterium ¹ Wyróżniająca / W pełni / Zadowalająca/ Częściowa / Negatywna
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni	W pełni
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	W pełni
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	W pełni
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	W pełni
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia	W pełni
Kryterium 6. Umiedzynarodowienie procesu kształcenia	W pełni
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	W pełni
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągania efektów kształcenia	W pełni

Jeżeli argumenty przedstawione w odpowiedzi na raport z wizytacji lub wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy będą uzasadniały zmianę uprzednio sformułowanych ocen, raport powinien zostać uzupełniony. Należy, w odniesieniu do każdego z kryteriów, w obrębie którego ocena została zmieniona, wskazać dokumenty, przedstawić dodatkowe argumenty i informacje oraz syntetyczne wyjaśnienia przyczyn, które spowodowały zmianę, a ostateczną ocenę umieścić w tabeli 1.

Tabela 1

Kryterium	Ocena spełnienia kryterium ¹ Wyróżniająca / W pełni / Zadowalająca/ Częściowa
Uwaga: należy wymienić tylko te kryteria, w odniesieniu do których nastąpiła zmiana oceny	

¹ W przypadku gdy oceny dla poszczególnych poziomów kształcenia różnią się, należy wpisać ocenę dla każdego poziomu odrębnie.

4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni

- 1.1. Koncepcja kształcenia
- 1.2. Badania naukowe w dziedzinie / dziedzinach nauki / sztuki związanej / związanych z kierunkiem studiów
- 1.3. Efekty kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1

1.1

Koncepcja kształcenia na kierunku *Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* (INB) realizuje główne cele, zawarte w Strategii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach na lata 2012-2020, które określono jako nowoczesne kształcenie oraz aktywne współdziałanie z otoczeniem.

Koncepcja kształcenia INB jest także jednoznacznie zgodna z misją Uniwersytetu Śląskiego, w której podkreśla się rosnące edukacyjne potrzeby społeczności lokalnej, zaspokajane przez kształcenie i badania naukowe na wysokim poziomie oraz wypełnianie funkcji społecznych na rzecz rozwoju kultury regionu i Polski.

Nowoczesność kształcenia na ocenianym kierunku znajduje wyraz w dbałości o wykorzystanie w nauczaniu aktualnych osiągnięć nauki oraz nowoczesnego warsztatu dydaktycznego (w tym oprogramowania specjalistycznego), w dostosowaniu programu studiów do rzeczywistych potrzeb współczesnej praktyki bibliotecznej i informacyjnej, w wykorzystywaniu światowych modeli kształcenia bibliotekarzy i specjalistów informacji, w systematycznym doskonaleniu programu studiów oraz w dbałości o wyposażenie absolwentów - odpowiednio do poziomu studiów - w umiejętności badawcze związane z bibliologią i informatologią oraz naukami humanistycznymi. Dobrze ilustrują te działania w szczególności dobór specjalizacji na studiach II stopnia oraz dobór treści szczegółowych na studiach I stopnia. Warto zwrócić uwagę na unikatowy w skali kraju komponent programu INB realizowany na UŚ, którym są zajęcia należące do fakultatywnego modułu *Ochrona i bezpieczeństwo zbiorów bibliotecznych i archiwalnych* na studiach I stopnia i specjalizacja na studia II stopnia z zakresu konserwacji i ochrony zbiorów bibliotecznych. Dbałość o stałe uaktualnianie koncepcji i treści kształcenia na kierunku INB znajduje też wyraz w dużej liczbie specjalistycznych szkoleń, w których uczestniczą pracownicy prowadzący zajęcia na tym kierunku.

W tworzeniu i modyfikowaniu nowoczesnego modelu kształcenia wykorzystuje się zagraniczne wzorce edukacji w zakresie INB w kształtowaniu nowoczesnej koncepcji i celów kształcenia. Pracownicy IBIN UŚ poznawali te wzory w czasie licznych wizyt dydaktycznych i studialnych w uczelniach europejskich (m.in. w uczelniach włoskich, portugalskich, hiszpańskich, austriackich, czeskich i fińskich). Wzorem, z którego również czerpano inspiracje do modyfikowania i unowocześniania programu kształcenia, są wysokie standardy kształcenia specjalistów informacji i bibliotekoznawstwa w USA, które obowiązują w programach akredytowanych przez American Library Association.

Na obu poziomach studiów, koncepcja i cele kształcenia na kierunku *Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* odpowiadają specyfice problemowej i metodologicznej dyscypliny bibliologia i informatologia, będącej dyscypliną wiodącą, do której odnoszą się efekty kształcenia, jak również uwzględniają wybrane zagadnienia pozostałych dyscyplin wskazanych jako te, z których wywodzą się efekty kształcenia zakładane dla kierunku, zapewniając też przygotowanie wymagane od programów studiów realizowanych w profilu ogólnoakademickim. Koncepcja i cele kształcenia odpowiadają też potrzebom praktycznej działalności biblioteczno-

informacyjnej, w szczególności w instytucjach nowoczesnego bibliotekarstwa oraz w innych instytucjach nauki i kultury.

Na studiach I stopnia podstawą koncepcji kształcenia jest dostarczenie studentom wiedzy ogólnohumanistycznej, w tym wiedzy o kulturze i literaturze oraz wiedzy i umiejętności z zakresu bibliotekarstwa i organizacji dostępu do informacji, a także wiedzy i umiejętności związanych z teoretycznymi i metodologicznymi podstawami bibliologii i informatologii.

Koncepcja kształcenia na studiach II stopnia zakłada pogłębienie kompetencji uzyskanych w ramach studiów I stopnia oraz uzyskanie nowych kompetencji w zakresie jednej z kilku specjalizacji do wyboru (obecnie na studiach stacjonarnych są to: Nowoczesna biblioteka, Publikowanie w Internecie, Młody czytelnik w świecie książki i mediów, Ochrona i konserwacja zbiorów bibliotecznych, Kultura i edytorstwo książki; na studiach niestacjonarnych są to: Nowoczesna biblioteka, Kultura i edytorstwo książki, Biblioteka w społeczności lokalnej, Zarządzanie informacją).

Zgodnie z założeniami strategii i misji Uniwersytetu Śląskiego, koncepcja i cele kształcenia na kierunku INB są w pierwszej kolejności zorientowane na potrzeby otoczenia społecznego i gospodarczego Górnego Śląska, w szczególności bibliotek i innych instytucji kultury i informacji tego regionu.

Na Wydziale Filologicznym UŚ funkcjonuje Rada Ekspertów i Interesariuszy Zewnętrznych (REIZ), która opiniuje i konsultuje koncepcję kształcenia na prowadzonych w tej jednostce kierunkach. Koncepcja i cele kształcenia na kierunku INB zostały określone m.in. na podstawie opinii o potrzebach w zakresie kształcenia bibliotekarzy i specjalistów informacji, które pozyskano od przedstawicieli środowiska zawodowego, w tym absolwentów studiów na tym kierunku z poprzednich lat. Generalnie podkreślić trzeba bardzo dobrą współpracę prowadzącego studia IBIN UŚ z przedstawicielami pracodawców, którzy włączeni zostali w procedury konsultacyjne dotyczące ewaluacji i doskonalenia programu studiów. Przykładem ścisłej współpracy z interesariuszami zewnętrznymi jest I Forum Dydaktyczne Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, zorganizowane połowie września 2017 r., na którym przedyskutowano z przedstawicielami różnego typu instytucji bibliotecznych ich spostrzeżenia i opinie na temat potrzeb kształcenia bibliotekarzy. Wnioski z tych dyskusji zostały następnie wykorzystane w modyfikacji koncepcji kształcenia, a w konsekwencji programu kształcenia. IBIN UŚ współpracuje również z firmami Max Elektronik i Vulcan (dostawcami oprogramowania szkolno-bibliotecznego) – na podstawie tej współpracy aktualizowane są koncepcje modułów związanych z bibliotekarstwem, przede wszystkim w zakresie doboru treści kształcenia. Do grona interesariuszy zewnętrznych IBIN UŚ należą też organizacje zawodowe i naukowe (Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej).

Zapewnienie udziału interesariuszy wewnętrznych w określaniu koncepcji i celów kształcenia polega przede wszystkim na przeprowadzaniu ankiet wśród studentów oraz bezpośrednich rozmów ze studentami i wykładowcami, których celem jest zebranie opinii o realizowanym programie studiów oraz propozycji zmian i udoskonaleń. Zgromadzone w ten sposób opinie i propozycje są uwzględniane w modyfikowaniu i doskonaleniu koncepcji kształcenia.

Koncepcja i cele kształcenia na kierunku *Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* zapewniają wszechstronny rozwój studenta, odpowiadający profilowi studiów. Oba programy uwzględniają zarówno wymagania określone dla kształcenia w zakresie przygotowania ogólnoakademickiego (na studiach I stopnia są to moduły z zakresu podstaw teoretycznych bibliologii i informatologii oraz nauk pokrewnych, a także metodologii badań, zaś na studiach II stopnia ponadto zajęcia wdrażające studentów w prace badawcze), jak i w zakresie problematyki kierunkowej oraz wyodrębnionych w niej specjalizacji. Obydwa programy zapewniają też pogłębienie wiedzy ogólnohumanistycznej, zwłaszcza w zakresie wiedzy o kulturze i wiedzy o literaturze, oraz

opanowanie wiedzy i umiejętności związanych z nowoczesną technologią informacyjną i jej zastosowaniem w bibliotekarstwie, usługach informacyjnych oraz działalności wydawniczej.

Programy studiów na obu poziomach ukierunkowane są przede wszystkim na problematykę współczesnego bibliotekoznawstwa i bibliotekarstwa, jednak zawierają również moduły zapewniające wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne związane z pozostałymi subdyscyplinami bibliologii i informatologii oraz obszarami praktyki biblioteczno-informacyjnej. Na obu poziomach studiów zapewniona została też możliwość wyboru przez studentów modułów rozszerzających kompetencje specjalistyczne w różnych obszarach INB. Zgodnie z ogólnymi wymaganiami, na przedmioty wybierane przez studentów przypada nie mniej niż 30% ECTS.

Duży nacisk położony został także na kształtowanie umiejętności komunikacyjnych, zarówno w języku polskim w mowie i w piśmie, jak i w językach obcych - na poziomie I w formie lektoratów wybranych języków oraz fakultatywnych przedmiotów prowadzonych w języku angielskim; na studiach II stopnia - w formie zajęć dotyczących obcojęzycznej terminologii INB oraz przekładu tekstów naukowych z tego zakresu.

Zgodnie z profilem studiów na kierunku INB, koncepcję i cele kształcenia na obu poziomach cechuje wysoki stopień interdyscyplinarności.

1.2

Zakres badań prowadzonych w IBIN UŚ został określony głównym tematem *Studia nad książką, biblioteką, prasą i informacją w ujęciu bibliologicznym i informatologicznym* (do 2017 r. w ramach dwóch tematów – 1) *Dzieje książki, prasy, bibliotek oraz czytelnictwa od XVI wieku do współczesności na ziemiach polskich* oraz 2) *Współczesne problemy informacji naukowej oraz bibliotekarstwa polskiego i europejskiego*). Temat ten jednoznacznie koresponduje z prowadzonym kierunkiem studiów i jest zgodny z problematyką badawczą podejmowaną w dyscyplinie bibliologia i informatologia.

Badania prowadzone w zakresie bibliologii i informatologii w IBIN UŚ cechuje znaczna różnorodność i aktualność podejmowanych problemów, zapewniające dobrą podstawę do kształtowania i realizacji programu studiów na kierunku INB skutkującego wszechstronną i pogłębioną wiedzą o książce, bibliotece i informacji w perspektywie historycznej i współczesnej.

Badania pracowników IBIN UŚ dotyczyły m. in. dziejów produkcji wydawniczej na ziemiach polskich, problematyki cenzury po II wojnie światowej, historii książki i prasy regionalnej, czynników wpływających na wybory czytelnicze, problematyki odbioru tekstu adresowanego do dzieci i młodzieży, działalności bibliotek w perspektywie historycznej i współczesnej, ochrony i konserwacji zbiorów. Kadra naukowo-dydaktyczna IBIN UŚ zajmowała się również problematyką kultury czytelniczej i informacyjnej, w kontekście potrzeb i warunków funkcjonowania współczesnego społeczeństwa, w tym alfabetyzacją informacyjną oraz recepcją treści publikowanych elektronicznie. Analizom poddawano rynek książki elektronicznej oraz zjawisko i praktyki otwartego dostępu do publikowanych treści. W ostatnich latach badania prowadzone przez kadre IBIN UŚ obejmowały dokumentowanie zmian w procesach komunikacyjnych na ziemiach polskich od XVI w. do współczesności, z uwzględnieniem roli w tych procesach instytucji gromadzenia, przechowywania i udostępniania różnego rodzaju tekstów kultury, badanie procesów recepcji różnych form komunikatów oraz technik konserwacji dokumentów, rozpoznawanie współczesnych kierunków badawczych bibliologii i informatologii, w tym biblio- nauko- infor- i webometrii, analizę i projektowanie procesów podnoszących jakość funkcjonowania bibliotek oraz wpływ technologii informacyjno-komunikacyjnych na rozwój usług biblioteczno-informacyjnych i organizację samych bibliotek,

problematykę architektury informacji oraz modelowanie zachowań związanych z wyszukiwaniem informacji, rozwoju produkcji wydawniczej na ziemiach polskich, w tym problematyki cenzury i innych ograniczeń obejmujących działalność wydawniczą po II wojnie światowej; dziejów książki i prasy regionalnej, czytelnictwa, w tym analizy czynników wpływających na wybory czytelnicze, odbioru tekstu adresowanego do dzieci i młodzieży, działalności bibliotek i innych instytucji zajmujących się gromadzeniem różnego rodzaju dokumentów i wydawnictw, ochrony i konserwacji zbiorów, nowych technologii, a także organizacji i zarządzania informacją w bibliotekach, archiwach i innych instytucjach nauki, kultury i informacji.

Badania naukowe prowadzone przez kadrę IBIN UŚ, która realizuje zajęcia na kierunku INB pozostają na wysokim poziomie. Ich wyniki w formie monografii lub pracy zbiorowej publikowane są zwykle w wydawnictwach polskich uczelni (najczęściej Wydawnictwie Uniwersytetu Śląskiego) oraz w ogólnopolskich czasopismach naukowych (m.in. „Zagadnienia Informacji Naukowej”, „Bibliotheca Nostra”, „Nowa Biblioteka”, „Studia Bibliologiczne”, „Archeion”, „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej”, „Zagadnienia Naukoznawstwa”, „Rocznik Historii Prasy Polskiej”, „Forum Bibliotek Medycznych”, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”). W dorobku publikacyjnym kadry naukowej stosunkowo niewiele jest publikacji zagranicznych i w językach obcych. Na dorobek publikacyjny pracowników IBIN UŚ składa się m.in. 13 monografii naukowych, 108 rozdziałów w pracach zbiorowych i 166 artykułów w czasopismach naukowych.

Wysoki poziom badań naukowych prowadzonych w IBIN UŚ potwierdza z jednej strony fakt, iż Wydział Filologiczny UŚ, w ramach którego działa IBIN, ma uprawnienia do nadawania stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego w zakresie bibliologii i informatologii, a z drugiej - znaczna liczba awansów naukowych bibliologów i informatologów, które w ostatnich pięciu latach miały miejsce w tej jednostce: pięć osób uzyskało stopień doktora, a dwie stopień doktora habilitowanego. Wydział Filologiczny UŚ przeprowadził ponadto dziesięć przewodów doktorskich i siedem habilitacyjnych osób spoza Uniwersytetu Śląskiego.

Pracownicy IBIN UŚ uczestniczą w realizacji pięciu projektów badawczych finansowanych ze środków zewnętrznych (w tym grantów uzyskanych w konkursach NCN i NPRH). W trzech projektach pełnią rolę kierowników projektu. Kolejne siedem projektów realizowanych przez kadrę IBIN UŚ zostało zakończonych w latach 2014-2017. Część tych projektów była realizowana we współpracy z innymi badaczami polskimi i zagranicznymi.

Wśród osiągnięć naukowych pracowników IBIN UŚ, istotnych dla rozwoju i realizacji na wysokim poziomie merytorycznym koncepcji kształcenia na kierunku INB należy wymienić też patent na preparaty grzybobójcze, uzyskany w 2018 r.

Warto również zwrócić uwagę na osiągnięcia pracowników IBIN UŚ w zakresie publikacji podręczników akademickich. Wydany w 2013 r. nowy, podstawowy podręcznik akademicki *Bibliotekarstwo*, wykorzystywany przez uczelnie kształcące na kierunku INB w całej Polsce, powstał pod redakcją pracowników IBIN UŚ i przy licznych udziałach autorów pochodzących z Instytutu. Pracownicy IBIN UŚ są też licznie reprezentowani w gronie autorów wydanego w 2016 r. podręcznika *Nauka o informacji*, również należącego do kanonu lektur obowiązkowych w polskich uczelniach kształcących bibliotekarzy i specjalistów informacji.

IBIN UŚ wydaje czasopismo naukowe „Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media”).

Dorobek publikacyjny pracowników Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, z którego rekrutuje się kadra nauczająca na kierunku INB na Uniwersytecie Śląskim jednoznacznie potwierdza powiązanie koncepcji i celów kształcenia z działalnością naukową. Ponad 80% nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na kierunku INB prowadzi badania naukowe

mieszczące się w obszarze problematyki bibliologii i informatologii oraz jej dziedzin pokrewnych.

Wyniki badań są w pełnym zakresie wykorzystywane w realizacji i doskonaleniu programu kształcenia, przekładając się na ścisłe łączenie badań naukowych i dydaktyki akademickiej. W większości przypadków zajęcia z poszczególnych obszarów problemowych prowadzone są przez pracowników, którzy w tych obszarach prowadzą także działalność badawczą. Ponadto zainteresowania badawcze kadry kształcącej na kierunku INB na Uniwersytecie Śląskim znajdują odzwierciedlenie w określaniu doboru treści specjalistycznych, które umieszczone zostały w programach studiów oraz w problematyce seminariów dyplomowych. Wcześniej wspomniano już o unikatowej specjalizacji w zakresie ochrony i konserwacji zbiorów bibliotecznych. Innym przykładem jest bogata oferta zajęć przeznaczonych na doskonalenie znajomości specjalistycznego języka obcego, w których realizację zaangażowana jest grupa pracowników zajmujących się problematyką terminologii obcojęzycznej lub takich, którzy odbyli staże badawcze w ośrodkach zagranicznych i wykorzystują na tych zajęciach nabyte umiejętności zarówno specjalistyczne, jak i językowe. Istotną rolę w programach kształcenia na obu poziomach studiów pełnią zajęcia z zakresu ilościowych badań informacji (bibliometria, naukometria, altmetria, webometria), kultury czytelnictwa i kultury literackiej, a także edytorstwa i działalności wydawniczej. Z każdym z tych obszarów również wiążą się specjalizacje naukowe pracowników IBIN UŚ. Dzięki wykorzystaniu w programie zainteresowań badawczych pracowników naukowo-dydaktycznych, poza kompetencjami podstawowymi dla bibliotekoznawców, bibliologów i informatologów, absolwenci kierunku INB na Uniwersytecie Śląskim zdobywają też pogłębioną wiedzę i umiejętności specjalistyczne, specyficzne dla tego ośrodka kształcenia, a czasami - jak w przypadku problematyki ochrony i konserwacji zbiorów - tylko dla ośrodka.

1.3

Kierunkowe efekty kształcenia są zgodne z efektami kształcenia określonymi dla obszaru kształcenia w zakresie nauk humanistycznych, odpowiednio dla studiów I stopnia i II stopnia o profilu ogólnoakademickim. Efekty zakładane dla studiów prowadzonych w formie stacjonarnej i niestacjonarnej na każdym z poziomów kształcenia są równoważne.

Efekty kształcenia zakładane dla studiów I i II stopnia na kierunku INB są określone w sposób specyficzny dla dziedziny nauk humanistycznych oraz dyscyplin, do których odnoszą się efekty kształcenia, w tym w szczególności dyscypliny wiodącej bibliologia i informatologia, a także są zgodne z obecnym stanem wiedzy w bibliologii i informatologii oraz pozostałych dyscyplinach humanistycznych, do których odnoszą się efekty kształcenia. Efekty są także zgodne z zakresem badań, które są prowadzone w zakresie bibliologii i informatologii na Wydziale Filologicznym, w IBIN UŚ.

Dla studiów I stopnia określono 33 efekty kształcenia, w tym 11 w zakresie wiedzy, 14 umiejętności i 8 w odniesieniu kompetencji społecznych. Efekty kształcenia dotyczące wiedzy odnoszą się do bibliologii, bibliotekoznawstwa i informatologii oraz innych dyscyplin nauk humanistycznych, a w ich zakresie - do wiedzy o kulturze i funkcjonowaniu instytucji kultury i nauk o komunikowaniu. Efekty związane z umiejętnościami dotyczą posługiwania się metodami badawczymi bibliologii i informatologii, realizacji zadań składających się na praktykę biblioteczno-informacyjną, komunikowania się z interesariuszami różnego typu instytucji nauki i kultury oraz stosowania nowych technologii informacyjnych i komunikacji w języku obcym. Kompetencje społeczne stanowiące efekt kształcenia na studiach I stopnia obejmują kształtowanie poczucia odpowiedzialności za zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu, kraju i Europy, otwartości na nowe idee i potrzeby stałego uczenia się, samodzielnego rozwiązywania problemów, sprawnej organizacji własnej pracy i współpracy z otoczeniem.

Dla studiów II stopnia określono 30 efektów kształcenia, w tym po 11 z zakresu wiedzy i umiejętności oraz 8 z zakresu kompetencji społecznych. Efekty kształcenia związane z wiedzą dotyczą pogłębionej znajomości problematyki badawczej bibliologii i informatologii oraz wiedzy o praktycznej działalności bibliotek, ośrodków informacji i innych instytucji kultury w wybranych przez studenta specjalizacjach, poszerzonej znajomości metod badawczych nauk humanistycznych i społecznych oraz powiązań bibliologii i informatologii z innymi dyscyplinami humanistycznymi i społecznymi. Zakładane efekty kształcenia w zakresie umiejętności dotyczą specjalistycznych działań prowadzonych we współczesnym bibliotekarstwie i innych instytucjach kultury, stosowania metod i technik badawczych specyficznych dla wybranych specjalności bibliologii i informatologii, a także technik komunikacyjnych i organizacji pracy zespołowej oraz komunikacji w języku obcym. W zakresie kompetencji społecznych nacisk położony został na pogłębioną świadomość potrzeby rozwoju własnej wiedzy i umiejętności, etykę pracy zawodowej, aktywne uczestnictwo w zachowaniu dziedzictwa kulturowego, poczucie odpowiedzialności za kreowanie pozytywnego wizerunku zawodu bibliotekarza i instytucji bibliotecznych.

Zarówno na studiach I, jak i II stopnia w opisie efektów kształcenia uwzględnione zostały efekty związane z zdobywaniem pogłębionej wiedzy oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych, w tym, w szczególności, opanowanie umiejętności samodzielnego zaplanowania i realizacji badania dotyczącego wybranego zagadnienia oraz przedstawienie uzyskanych wyników (np. w przypadku studiów I stopnia w zakresie wiedzy: *zna podstawową metodologię nauk humanistycznych i wybranych nauk społecznych, których metody mają zastosowanie w bibliologii i informatologii*, w zakresie umiejętności: *potrafi przeprowadzać krytyczną analizę i interpretację wytworów kultury z zastosowaniem metod właściwych dla bibliologii, informatologii i pokrewnych dyscyplin*; w przypadku studiów II stopnia, w zakresie wiedzy: *ma poszerzoną wiedzę na temat metod badawczych (terminologii) nauk humanistycznych i wybranych nauk społecznych*, w zakresie umiejętności: *potrafi samodzielnie rozpoznawać problemy badawcze, korzystając z różnych typów źródeł i prac w językach polskim i angielskim, potrafi przeprowadzać krytyczną analizę i interpretację różnych rodzajów wytworów kultury z zastosowaniem metod właściwych dla bibliologii, informatologii i pokrewnych dyscyplin*). Efekty kształcenia na kierunku INB obejmują również kompetencje społeczne konieczne w działalności naukowej (np. umiejętność krytycznej oceny własnej wiedzy, świadomość potrzeby ciągłego uczenia się, umiejętność inspirowania i organizowania procesu uczenia się innych osób, otwartość na nowe idee, umiejętność samodzielnego identyfikowania, analizowania i rozwiązywania problemów, umiejętność pracy zespołowej, świadomość norm etycznych, umiejętność współpracowania z otoczeniem).

W opisie efektów kształcenia uwzględnione zostały efekty związane z opanowaniem umiejętności komunikowania się w języku obcym, jakkolwiek ani w opisie efektów kształcenia, ani w sylabusach nie została umieszczona informacja, na jakim poziomie ESOKJ studenci powinni te umiejętności osiągnąć. W przypadku efektów kształcenia określonych dla studiów I stopnia oraz modułów związanych z nauczaniem języków obcych na studiach I stopnia konieczne jest jednoznaczne wskazanie, iż studenci powinni uzyskać potwierdzenie opanowania języka obcego a poziomie minimum B2. Natomiast w przypadku efektów kształcenia określonych dla studiów II stopnia oraz modułów związanych z nauczaniem języków obcych na studiach II stopnia konieczne jest jednoznaczne wskazanie, iż studenci powinni uzyskać potwierdzenie opanowania języka obcego na poziomie co najmniej B2+.

Efekty kształcenia określone dla kierunku INB, na studiach I i II stopnia są możliwe do osiągnięcia w wyniku realizacji programów tych studiów. Efekty te, zarówno na poziomie kierunku, jak i poszczególnych modułów zajęć, zostały sformułowane czytelnie, z wykorzystaniem poprawnej specjalistycznej terminologii, odpowiadają specyfice problematyki

badawczej bibliologii i informatologia i pozostałych dyscyplin, do których odnoszą się efekty kształcenia, jak również praktyki zawodowej w zakresie bibliotekarstwa i działalności informacyjnej. Efekty zakładane dla modułów zajęć uszczegółowiają efekty kierunkowe i są z nimi na ogół spójne, chociaż w kilku przypadkach nieprawidłowe jest przyporządkowanie efektów szczegółowych do efektów kierunkowych. Na przykład na studiach I stopnia efekty kształcenia zakładane dla modułu „Analiza i interpretacja tekstów kultury” nie są zgodne z kierunkowymi efektami kształcenia [np. efekt kierunkowy K_W01 - *ma podstawową wiedzę o miejscu i znaczeniu nauk humanistycznych w systemie nauk*; został rozwinięty w sylabusie modułu w postaci efektu: *student posiada wiedzę o wpływie innych kultur na literaturę i język polski, rozumie związki między różnymi kulturami i kodami komunikacyjnymi. Zna podstawowe metody analizy i interpretacji różnych wytworów kultury właściwe dla różnych tradycji, teorii lub szkół badawczych*; K_W04 - *ma elementarną wiedzę o funkcjonowaniu różnych instytucji kultury i instytucji nauki w społeczeństwie i zachodzących między nimi relacjach* został rozwinięty w sylabusie modułu w postaci efektu: *student posiada pogłębioną wiedzę na temat procesów recepcji tekstów literackich i pozaliterackich, traktowanych jako źródła informacji i wiedzy niezbędnej do zaspokojenia wielorakich potrzeb ludzkich*; także na studiach I stopnia efekty szczegółowe zdefiniowane dla modułu „Analiza fizykochemiczna materiałów bibliotecznych” nie są zgodne z kierunkowymi efektami kształcenia, które zostały wskazane jako im odpowiadające; efekty kształcenia zdefiniowane dla modułu „Technologia informacyjna”, prowadzonego jako laboratorium na studiach I stopnia, powinny większy nacisk kłaść na opanowanie odpowiednich umiejętności związanych z praktycznym posługiwaniem się określonego typu oprogramowaniem i sprzętem komputerowym, w mniejszym natomiast na zagadnienia historyczne i deskryptywne.

Sposób sformułowania efektów kształcenia umożliwia stworzenie systemu ich weryfikacji, ponieważ został w nich określony zakres wiedzy do opanowania, jak również poziom złożoności umiejętności zakładanych do osiągnięcia przez studentów, np. w przypadku studiów I stopnia, w zakresie wiedzy: *zna i rozumie podstawowe pojęcia i zasady obowiązującego prawa bibliotecznego, ochrony własności intelektualnej, bhp, postępowania administracyjnego oraz kodeksu pracy mające zastosowanie w działalności bibliotecznej*, w zakresie umiejętności: *posiada umiejętność animacji pracy z różnymi kategoriami klientów instytucji kultury*, w przypadku studiów II stopnia, w zakresie wiedzy: *ma szczegółową wiedzę o normach regulujących funkcjonowanie instytucji kultury (biblioteki, domy kultury, muzea, archiwa) i instytucji nauki oraz o procesach komunikacji w nich zachodzących*, w zakresie umiejętności: *potrafi organizować prace zespołowe, wskazywać cele, wyznaczać zadania i wdrażać procedury ewaluacyjne*.

Na studiach INB nie jest prowadzone kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela jako fakultatywna specjalność nauczycielska, uwzględniona w programie kształcenia. Niemniej jednak Blok Kształcenia Nauczycielskiego (BKN), realizowany przez uczelniany Zespół ds. Kształcenia Nauczycieli umożliwia studentom kierunku INB uzyskanie dodatkowych kwalifikacji nauczycielskich w zakresie umożliwiającym przygotowanie merytoryczne do nauczania danego przedmiotu/rodzaju zajęć (moduł 1. w Standardach kształcenia nauczycieli, zgodnie z przepisami w Podstawie programowej kształcenia ogólnego lub w Podstawie programowej kształcenia w zawodzie). Efekty kształcenia dla zajęć realizowanych w ramach BKN określa Uchwała nr 143 Senatu Uniwersytetu Śląskiego z dnia 25 czerwca 2013 r. w sprawie określenia efektów bloku kształcenia nauczycielskiego w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach oraz Uchwała nr 119 Senatu Uniwersytetu Śląskiego z dnia 27 czerwca 2017 r., zmieniająca uchwałę w sprawie określenia efektów bloku kształcenia nauczycielskiego w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. W załącznikach do tych uchwał znajduje się opis efektów kształcenia w pełni zgodny z Rozporządzeniem MNiSW z dnia 17

stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia, przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 06.02.2012, poz. 131).

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Koncepcja kształcenia na kierunku *Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* jest w pełni zgodna zarówno ze strategią i misją Uniwersytetu Śląskiego oraz Wydziału Filologicznego, jak i ze specyfiką dziedziny nauk humanistycznych oraz dyscypliny bibliologia i informatologia, która jest wiodącą dyscypliną, do jakiej odnoszą się efekty kształcenia. Koncepcja ta jest też zgodna z potrzebami praktycznej działalności w zawodach bibliotekarza oraz pracownika informacji, do których przygotowują te studia.

Dwie główne dyrektywy wyznaczające strategię Uniwersytetu Śląskiego, dyrektywa nowoczesnego kształcenia i dyrektywa współdziałania z otoczeniem, na kierunku INB realizowane są przez stałe doskonalenie programu studiów z wykorzystaniem najnowszej wiedzy z zakresu bibliologii i informatologii, zagranicznych wzorców kształcenia w zakresie bibliotekoznawstwa i nauki o informacji oraz przez bliską współpracę z interesariuszami zewnętrznymi, zarówno w realizacji programu (praktyki zawodowe), jak i w jego dostosowaniu do potrzeb praktyki (konsultowanie oczekiwanych kompetencji, monitorowanie skuteczności kształcenia). Mocną stroną kształtowania nowoczesnego programu studiów INB na Uniwersytecie Śląskim jest szeroki udział w nim zarówno interesariuszy zewnętrznych, jak i wewnętrznych. Znacząca jest mobilność międzynarodowa pracowników, której wyniki dostarczają innowacyjnych pomysłów wykorzystywanych w doskonaleniu koncepcji kształcenia i programu studiów. Nieco mniej intensywnie wydaje się włączenie studentów do prac nad modelowaniem koncepcji kształcenia, które ogranicza się do zbierania ich opinii i uwag za pomocą ankiet ewaluacyjnych i rozmów z opiekunami lat.

Koncepcja kształcenia ma charakter wszechstronny, obejmuje wszystkie podstawowe składniki problemowe specyficzne dla kierunku INB, z naciskiem położonym na problematykę współczesnego bibliotekarstwa, oraz przygotowanie w zakresie wiedzy o naukach humanistycznych i miejscu w nich bibliologii i informatologii, jej powiązaniach interdyscyplinarnych oraz w zakresie metodologii badań naukowych, w szczególności zaś metod i technik badawczych stosowanych w dyscyplinie macierzystej dla kierunku. Stopień zaawansowania wiedzy i umiejętności w zakresie prowadzenia badań naukowych odpowiada wymaganiom stawianym kształceniu na poziomie studiów I i II stopnia. Koncepcja kształcenia zakłada wyposażenie słuchaczy zarówno w wiedzę, umiejętności i kompetencje ogólnoakademickie i kierunkowe o charakterze podstawowym, jak i wiedzę, umiejętności i kompetencje specjalistyczne, które studenci mogą wybrać odpowiednio do swoich zainteresowań. Na obu stopniach studiów koncepcja kształcenia zakłada wysoki poziom interdyscyplinarności, co odpowiada zarówno specyfice bibliologii i informatologii, jak i formie nowoczesnych studiów akademickich.

Koncepcja kształcenia na kierunku INB jest ściśle związana z badaniami naukowymi prowadzonymi w jednostce, które odznaczają się wielością kierunków i różnorodnością tematyki, co odpowiada zróżnicowaniu oferty dydaktycznej ocenianego kierunku. Znajduje to wyraz zarówno w doborze treści specjalistycznych, jak i w osadzeniu treści kierunkowych w szerokim kontekście kulturoznawczym (kultura książki, kultura literacka, kultura czytelnictwa, kultura informacji) i ukierunkowaniu kształcenia na problematykę i potrzeby nowoczesnego bibliotekarstwa.

Efekty kształcenia zostały określone prawidłowo, są specyficzne dla kierunku *Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* i uwzględniają efekty kształcenia dla profilu ogólnoakademickiego w obszarze kształcenia w zakresie nauk humanistycznych, określone w *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2.11.2011 r. w sprawie*

Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, odpowiednio dla studiów pierwszego oraz drugiego stopnia. Efekty kształcenia obejmują zarówno kompetencje kierunkowe, specyficzne dla kierunku INB, jak i kompetencje badawcze oraz kompetencje komunikacyjne w języku obcym i kompetencje społeczne niezbędne w działalności badawczej. Jedyne zastrzeżenia dotyczą braku określenia wymaganego poziomu opanowania języka obcego na studiach I i II stopnia, zgodnie z opisem ESOKJ oraz pewnych niespójności występujących między kierunkowymi efektami kształcenia, a ich szczegółowymi rozwinięciami w postaci efektów kształcenia zakładanych dla modułów na studiach I stopnia.

Dobre praktyki

1. Wykorzystywanie zagranicznych wzorców edukacji w zakresie INB w kształtowaniu nowoczesnej koncepcji i celów kształcenia oraz tworzeniu i modyfikowaniu nowoczesnego modelu kształcenia, w oparciu o wyniki licznych wizyt dydaktycznych i studialnych kadry naukowo-dydaktycznej w uczelniach zagranicznych, a także w oparciu o standardy kształcenia specjalistów informacji i bibliotekoznawstwa w USA, obowiązujące programy akredytowane przez American Library Association.
2. Organizowanie konferencji adresowanych do potencjalnych pracodawców (Forum Dydaktyczne Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa), w celu rozpoznawania rzeczywistych potrzeb otoczenia społecznego i gospodarczego.
3. Łączenie badań naukowych i dydaktyki akademickiej w formie wykorzystania zainteresowań badawczych kadry kształcącej na kierunku INB (często unikatowych) w określaniu doboru treści specjalistycznych, które umieszczone zostały w programach studiów (np. unikatowa specjalizacja w zakresie ochrony i konserwacji zbiorów bibliotecznych, rozszerzone kształcenie w zakresie znajomości specjalistycznego języka obcego).

Zalecenia

1. Niezbędne jest wskazanie w opisie zakładanych efektów kształcenia poziomu opanowania języka obcego zgodnie z ESOKJ - co najmniej B2 na studiach I stopnia oraz B2+ na studiach II stopnia.
2. Niezbędne jest przeprowadzenie w programie kształcenia na studiach I stopnia przeglądu szczegółowych efektów kształcenia zakładanych dla modułów pod względem ich spójności z efektami kierunkowym, które zostały wskazane jako odpowiadające efektom szczegółowym oraz korekta zidentyfikowanych niespójności między efektami kształcenia zakładanymi dla modułów oraz efektami kierunkowym, w tym, w szczególności w odniesieniu do przedmiotów „Analiza i interpretacja tekstów kultury”, „Analiza fizykochemiczna materiałów bibliotecznych”.
3. Pożądane jest zwiększenie widoczności w obiegu międzynarodowym wyników badań naukowych kadry związanej z kierunkiem INB.

Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

- 2.1. Program i plan studiów - dobór treści i metod kształcenia
- 2.2. Skuteczność osiągania zakładanych efektów kształcenia
- 2.3. Rekrutacja kandydatów, zaliczanie etapów studiów, dyplomowanie, uznawanie efektów kształcenia oraz potwierdzanie efektów uczenia się

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2

2.1

Plan studiów I stopnia prowadzonych w formie stacjonarnej i niestacjonarnej ma strukturę modułową i obejmuje moduły obowiązkowe, praktyki i zajęcia terenowe, języki obce oraz grupy modułów zajęć do wyboru. Plan studiów II stopnia obejmuje moduły wspólne dla wszystkich studentów oraz moduły zajęć specjalizacyjnych, seminarium dyplomowe oraz praktyki zawodowe (wyłącznie dla absolwentów innych kierunków).

Wymiar 2115 godz. zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów, przeznaczonych na realizację studiów I stopnia w trybie stacjonarnym i 1085 godz. zajęć w trybie niestacjonarnym oraz 780 godz. zajęć przeznaczonych na realizację studiów II stopnia w trybie stacjonarnym i 500/512 godz. zajęć w trybie niestacjonarnym zapewnia osiągnięcie wskazanych w programie efektów kształcenia. Warto jednak rozważyć zmniejszenie o 10-12% liczby godzin przewidzianych na zajęcia wymagające bezpośredniego udziału wykładowców i studentów. Obecnie tygodniowe harmonogramy zajęć studentów, zwłaszcza na studiach I stopnia są wyraźnie przeładowane (raz lub dwa razy w tygodniu studenci mają po 10 godzin zajęć). Zmniejszenie liczby godzin umożliwiłoby studentom poświęcenie większej ilości czasu na samodzielną pracę z lekturami, czy projektami przygotowywanymi poza zajęciami.

Szacowany nakład pracy własnej studenta niezbędny do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia został określony w sylabusach poszczególnych modułów, wskazane zostały także formy pracy własnej, jak studiowanie literatury przedmiotu, przygotowanie do zajęć, realizacja projektów, opracowanie prezentacji. Jednak nie we wszystkich przypadkach możliwa jest ocena prawidłowości oszacowania nakładu pracy studenta. Szczególnie odnosi się to do modułów, w których dominującą formą pracy własnej studenta jest lektura piśmiennictwa, gdyż w sylabusach modułów nie jest podawany wykaz lektur.

Na studiach I stopnia, z wyjątkiem seminarium dyplomowego i lektoratów języka obcego, wszystkie moduły zajęć realizowane są w ciągu jednego semestru. Podobnie, na studiach II stopnia tylko seminaria magisterskie i pojedyncze moduły na niektórych specjalizacjach realizowane są w czasie dłuższym niż jeden semestr. Pod względem treści nauczania moduły zajęć zostały określone precyzyjnie i konkretnie oraz uporządkowane w logiczną sekwencję. Na studiach I stopnia moduły realizowane są w wymiarze od 15 do 75 godzin zajęć kontaktowych, przy czym moduły o dużym wymiarze godzin realizowane są w formie wykładów, którym towarzyszą zajęcia praktyczne o wymiarze analogicznym do wymiaru wykładu lub większym. Zarówno na studiach I, jak i II stopnia wyraźnie przeważają zajęcia o charakterze praktycznym, realizowane w formie ćwiczeń, laboratoriów, zajęć terenowych, lektoratów, warsztatów itp., przy czym z planu studiów na obu poziomach kształcenia, nie wynika jednoznacznie, jaka liczba godzin zajęć jest przyporządkowana poszczególnym formom. W planie studiów określona jest wyłącznie forma wykładów, natomiast pozostałe formy zajęć są określone łącznie jako „inna forma”. Szczegółową informację dotyczącą form prowadzonych zajęć znaleźć można dopiero w sylabusach poszczególnych modułów. Układ modułów w planie studiów i określony w sylabusach dobór ich form są odpowiednie do charakteru nauczanych treści i powinny zapewnić osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia.

W planie studiów przewidziano wymagany odsetek modułów opcjonalnych, które student powinien samodzielnie wybrać, realizując na studiach I stopnia 62 ECTS, tj. ok. 34% z wymaganych 180 ECTS, a na studiach II stopnia 58 ECTS, tj. ok. 48% z wymaganych 120 ECTS. Zgodnie z planem studiów, zajęcia wybierane przez studentów realizowane są w czwartym i szóstym semestrze.

Zarówno na studiach I jak i II stopnia zdecydowanie przeważają moduły zajęć powiązane z badaniami w zakresie bibliologii i informatologii, służące zdobywaniu przez studentów pogłębionej wiedzy oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych. Według danych przedstawionych w programie, na studiach I stopnia przypada na nie 95% punktów ECTS, a na

studiach II stopnia, zależnie od wybranej specjalizacji, 61 lub 62% punktów ECTS. W przypadku studiów I stopnia nie budzi wątpliwości to, że 95% treści kształcenia wiąże się z dyscypliną wiodącą dla kierunku, wydaje się jednak, że duża część tych treści służy przygotowaniu do pracy w bibliotekach i ośrodkach informacji, a nie przygotowaniu do prowadzenia badań naukowych.

Moduły zajęć związane z badaniami naukowymi realizowanymi w IBIN UŚ zapewniają studentom pogłębioną wiedzę i umiejętności związane z prowadzeniem badań naukowych. Obejmują one na studiach I stopnia 102 ECTS (57%), a na studiach II stopnia 61-62 ECTS, w zależności od specjalizacji (51-53%).

Plan studiów I stopnia obejmuje 120 godzin lektoratu z języka obcego oraz 30-godzinny moduł Terminologia w języku angielskim i 30-godzinny moduł Tłumaczenie tekstów specjalistycznych. Ponadto studenci mają obowiązek zaliczyć jeden z modułów Podstawy terminologii fachowej oferowanych dla języka niemieckiego i dla języka rosyjskiego. Dodatkowo, wśród specjalistycznych przedmiotów do wyboru, zaplanowano trzy moduły prowadzone w języku angielskim. Generalnie na kierunku INB w Uniwersytecie Śląskim, zwłaszcza na studiach I stopnia, przywiązuje się dużą uwagę do kształcenia w zakresie komunikacji w języku obcym.

Na studiach II stopnia doskonalenie umiejętności językowych włączone zostało do efektów kształcenia zakładanych dla niektórych modułów, w nauczaniu których wykorzystywane są obcojęzyczne źródła i wymagana jest umiejętność posługiwania się specjalistycznym językiem obcym (np. „Bibliotekarstwo publiczne za granicą”, „Dzieje oprawy i praktyka introligatorska”, „Projektowanie i aranżacja przestrzeni bibliotecznej”) oraz modułu realizowanego na wszystkich specjalizacjach - „Terminologia bibliologii i informatologii”.

Trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że zarówno w odniesieniu do studiów I stopnia, jak i w odniesieniu do studiów II stopnia efekty kształcenia w zakresie znajomości języków obcych nie zostały prawidłowo określone. W charakterystyce efektów uczenia się oraz w sylabusach modułów dotyczących nauki języków obcych brak wskazania poziomu umiejętności, które ma zapewnić realizacja programu studiów. Należy dodać, że według informacji uzyskanych od studentów, realizacja lektoratów na studiach I stopnia w praktyce nie odbywa się zgodnie z wymaganiami dotyczącymi osiągania przez studentów znajomości języka obcego na poziomie B2, a faktyczny poziom lektoratów, na które uczęszczają studenci wyznaczany jest na podstawie uśrednionych wyników wstępnych testów. Zdaniem studentów uczestniczących w spotkaniu z zespołem oceniającym, w ostatnich latach lektorat i końcowe egzaminy przeprowadzane były na poziomie B1. Kwestia określenia poziomu kompetencji językowych w zakresie znajomości języka obcego na studiach I oraz II stopnia, a także zapewnienia w programie studiów możliwości osiągania przez studentów poprawnie określonych efektów na poziomie co najmniej B2 dla studiów I stopnia oraz B2+ na studiach II stopnia wymaga weryfikacji i prawidłowego uregulowania w programie kształcenia na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*.

Dobór treści programowych poszczególnych modułów zapewnia kompleksowość i odpowiedni poziom szczegółowości treści w odniesieniu do specyfiki każdego z modułów. Treści programowe wyszczególnione w modułach składających się na oceniane programy studiów I i II stopnia są zgodne z zakładanymi efektami kształcenia i zapewniają osiągnięcie przez studentów wszystkich zakładanych efektów kształcenia. Analiza sylabusów modułów realizowanych na obu poziomach studiów potwierdza, że program prezentuje treści aktualne, zgodne ze współczesną wiedzą i metodyką badań w zakresie bibliologii i informatologii oraz dyscyplin pokrewnych w dziedzinie nauk humanistycznych, do których odnoszą się efekty kształcenia.

Na studiach I stopnia program studiów obejmuje ogólną wiedzę ogólnohumanistyczną, wiedzę i umiejętności kierunkowe, związane z podstawowymi kompetencjami bibliotekarskimi i informacyjnymi oraz podstawową wiedzę teoretyczną i metodologiczną z zakresu bibliologii i

informatologii. Moduły zostały podzielone na cztery bloki tematyczne: 1. blok wiedzy ogólnohumanistycznej, w ramach którego studenci poznają zagadnienia z zakresu metodologii badań w humanistyce, teorii i historii kultury, filozofii, logiki dla humanistów, pragmatyki tekstu naukowego oraz wiedzy o literaturze i ocenie tekstu literackiego, 2. blok wiedzy bibliotekarskiej, obejmujący kompleks zagadnień dotyczących metod i technik realizacji procesów bibliotecznych, wiedzy o czytelnictwie, wiedzy o działalności wydawniczej i księgarskiej oraz zagadnienia organizacji pracy i zarządzania bibliotekami, 3. blok dotyczący organizacji dostępu do informacji, obejmujący problematykę systemów informacyjnych, wyszukiwania informacji, cyfrowych źródeł informacji, organizacji i reprezentacji informacji, metadanych, bibliografii, technologii informacyjnej oraz bibliometrii i informetrii (to ostatnie zagadnienie w małym stopniu dotyczy organizacji dostępu do informacji, należy raczej do problematyki nauki o informacji związanej z poznawaniem właściwości i struktury uniwersum informacji), 4. blok podstaw bibliologii i informatologii obejmujący historyczne, teoretyczne i metodologiczne aspekty tej dyscypliny. Program studiów I stopnia obejmuje też rozbudowany zestaw modułów poświęconych poznawaniu specjalistycznej terminologii w językach obcych oraz umiejętności tłumaczenia tekstów naukowych. Ponadto program obejmuje moduły o charakterze ogólnym (lektorat języka obcego - w programie nie wskazano wymaganego poziomu opanowania języka), wychowanie fizyczne, ochronę własności intelektualnej). Moduły wybierane przez studentów zorganizowane zostały w kilka bloków tematycznych, w ramach których umieszczono też przedmioty specjalistyczne prowadzone w języku angielskim: grupa „Bibliografia, bibliotekarstwo, informatologia”, grupa „Kultura czytelnicza w przestrzeni cyfrowej”, grupa „Ochrona i bezpieczeństwo zbiorów bibliotecznych i archiwalnych”, grupa „Wprowadzenie do nauk humanistycznych” oraz grupa ukierunkowana na poszerzenie umiejętności komunikacji w językach obcych „Podstawy terminologii fachowej w języku obcym”.

Na studiach II stopnia treści programowe realizowane są w kilku wariantach, odpowiadających specjalizacjom wybranym przez studentów (na studiach stacjonarnych: Nowoczesna biblioteka, Publikowanie w Internecie, Młody czytelnik w świecie książki i mediów, Ochrona i konserwacja zbiorów bibliotecznych, Kultura i edytorstwo książki; na studiach niestacjonarnych: Nowoczesna biblioteka, Kultura i edytorstwo książki, Biblioteka w społeczności lokalnej, Zarządzanie informacją). W części wspólnej dla wszystkich specjalizacji tematyka modułów dotyczy zagadnień dziedzictwa kulturowego w bibliotekach, archiwach i muzeach, problemów kultury literackiej, etycznych aspektów działalności bibliotecznej i informacyjnej, problematyki społeczeństwa informacyjnego oraz kwestii dostępu do informacji publicznej i prawnej. Studenci nabywają praktyczne umiejętności korzystania z informatycznych narzędzi zarządzania informacją własną, odkrywają tajniki marketingu bibliotecznego i e-learningu, uczą się podstaw projektowania i aranżacji przestrzeni bibliotecznej.

Metody kształcenia dostosowane są do specyfiki poszczególnych modułów. Na wykładach stosowane są metody podające i problemowe, wspierane prezentacjami multimedialnymi lub filmami. Na zajęciach praktycznych wykorzystywane są metody problemowe i aktywizujące (praca w grupach, metoda zadaniowa, analiza przypadków, dyskusja, instruktaż). Wszystkie te metody są właściwie dobrane, odpowiednio do specyfiki kierunku i zakładanych efektów kształcenia.

Dobór metod i form kształcenia oraz środków i narzędzi dydaktycznych generalnie jest właściwy dla treści kształcenia przewidzianych w poszczególnych modułach. Niekiedy jednak stosowane metody dydaktyczne nie są odpowiednie dla zadeklarowanej formy zajęć. Przykładem jest moduł „Technologia informacyjna”, który słusznie realizowany jest jako laboratorium, ale jako metody dydaktyczne stosowane są: dyskusja, praca indywidualna, grupowa, samodzielne (grupowe) przygotowanie (przedstawianie) projektów (prezentacji) związanych z problematyką zajęć, które są metodami dydaktycznymi bardziej odpowiednimi dla konwersatorium.

Przykład realizacji modułu „Technologia informacyjna” pokazuje, iż w niektórych przypadkach nie jest przestrzegana zasada stosowania, zwłaszcza na zajęciach praktycznych, odpowiednich metod stymulujących aktywność słuchaczy, jaka byłaby najbardziej właściwa w kontekście specyfiki nauczanych treści. W przypadku technologii informacyjnej nauczanej w formie laboratorium zalecać należy realizację zajęć w formie laboratorium komputerowego, które zapewnia równoczesną aktywność wszystkich studentów w grupie i umożliwia im poznanie i przećwiczenie obsługi objętych programem nauczania narzędzi programistycznych i sprzętu komputerowego. Należy podkreślić, że na spotkaniu z zespołem oceniającym studenci reprezentujący kierunek INB sygnalizowali potrzebę zwiększenia udziału w programie zajęć o charakterze praktycznym, wskazując moduł „Technologia informacyjna” jako przykład zajęć formalnie praktycznych, ale realizowanych w sposób w małym stopniu aktywizujący.

Na obu poziomach studiów przygotowaniu do prowadzenia badań, a na studiach II stopnia również zapewnieniu udziału w badaniach służą moduły teoretyczno-metodologiczne oraz seminaria dyplomowe i magisterskie. Formy zajęć i metody dydaktyczne stosowane w ich realizacji są zróżnicowane i dobrze dostosowane do specyfiki zakładanych efektów kształcenia i treści nauczania, a zatem obejmują zarówno wykłady problemowe, jak i ćwiczenia, konwersatoria i laboratoria, na których stosowane są różnorodne metody aktywizujące. Wśród modułów kierunkowych (ogólnych i specjalistycznych) znajduje się wiele modułów realizowanych w formie warsztatów, na których najczęściej metodą zadaniową studenci przyswajają sobie umiejętność prowadzenia różnego typu badań szczegółowych (np. warsztaty bibliograficzne, warsztaty bibliometryczne, badanie funkcjonalności stron WWW). Ponadto program obejmuje moduły o charakterze translatorskim, na których studenci metodami specyficznymi dla tej problematyki (ćwiczenia językowe, zadania translatorskie) przyswajają sobie umiejętność pracy z obcojęzycznymi tekstami naukowymi i ich przekładem na język polski.

Studenci mają lektoraty z języków obcych tylko na studiach I stopnia. Na studiach II stopnia nauka specjalistycznego języka obcego prowadzona jest głównie w ramach zajęć z terminologii specjalistycznej. Według studentów wybór poziomu kształcenia w zakresie języka obcego uzależniony jest od wstępnej oceny znajomości tego języka przez większość studentów na roku. W opisie modułów „Język obcy 1-4” nie wskazano wymaganego poziomu końcowego egzaminu. W raporcie samooceny jednostka stwierdziła, że egzamin ten ma weryfikować znajomość języka obcego na poziomie B2 (s. 14). O nabywaniu kompetencji w zakresie języków obcych na poziomie B2+ na studiach II stopnia w raporcie samooceny nie ma mowy.

Na ocenianym kierunku zapewniona jest zarówno możliwość dostosowania procesu uczenia się do zindywidualizowanych potrzeb studentów, poprzez możliwość ubiegania się o indywidualną organizację studiów (IOS) i indywidualny tok studiów (ITS), jak i możliwość dostosowania procesu uczenia się do potrzeb i możliwości studentów z niepełnosprawnością (tzw. indywidualne dostosowanie studiów - IDS). Na kierunku INB z IDS korzysta obecnie pięć osób - jedna na studiach stacjonarnych i cztery na studiach niestacjonarnych.

Studenci z niepełnosprawnością mają zapewnione wsparcie zarówno finansowe, jak i psychologiczne i logistyczne (przydzielanie osobom niepełnosprawnym indywidualnego asystenta, możliwość wynajmu dyktafonów i laptopów z Biura Osób Niepełnosprawnych, w laboratoriach komputerowych IBIN US instalacja oprogramowania przeznaczonego dla osób niepełnosprawnych, likwidacja barier architektonicznych, rozbudowany system informacji o pomocy dla studentów niepełnosprawnych).

W programie i planie studiów na kierunku INB nie przewidziano zajęć realizowanych na odległość. W ramach studiów II stopnia wszyscy studenci realizują moduł „E-learning” (30 godz., 2 semestr), którego celem jest wykształcenie umiejętności projektowania, edycji i

zarządzania profesjonalnymi kursami e-learningowymi z wykorzystaniem platformy Moodle. Taka umiejętność jest jak najbardziej przydatna zarówno dla bibliotekarzy, jak i dla specjalistów informacji pracujących w środowisku pozabibliotecznym. Wydaje się jednak, że warto również zapewnić absolwentom kierunku INB doświadczenie w zakresie korzystania z kursów e-learningowych, co jest możliwe dzięki realizacji w tym trybie np. wybranych modułów opcjonalnych. Uwaga ta nie jest traktowana jako krytyka rozwiązań programowych i metodycznych stosowanych na ocenianym kierunku, ale tylko jako pewna sugestia, którą warto rozważyć.

Praktyki zawodowe są realizowane na studiach I stopnia, w wymiarze 90 godzin po pierwszym i 90 godzin po drugim roku studiów na studiach stacjonarnych oraz w wymiarze 45 godzin po pierwszym i 45 godzin po drugim roku studiów na studiach niestacjonarnych. Na studiach II stopnia praktyka zawodowa obowiązuje tylko studentów, którzy nie są absolwentami studiów I stopnia na kierunku INB (60 godz. na studiach stacjonarnych i 40 godz. na studiach niestacjonarnych).

Organizacja praktyk i nadzór nad ich realizacją odbywają się w oparciu o formalnie przyjęte i opublikowane w serwisie internetowym IBIN zasady. Ogólne zasady odbywania i zaliczania praktyk regulują rozporządzenia Rektora UŚ (*Zarządzenie nr 68 Rektora Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 19 maja 2017 r. w sprawie organizowania studenckich praktyk zawodowych i określania obowiązków opiekunów praktyk* oraz Zarządzenie nr 175/2018 Rektora UŚ z dnia 30 października 2018 zmieniające zarządzenie w sprawie organizowania studenckich praktyk zawodowych i określenia obowiązków opiekunów praktyk).

Efekty kształcenia określone dla praktyk zawodowych na kierunku INB odpowiadają podstawowym kompetencjom zawodowym, w które powinien być wyposażony bibliotekarz i specjalista informacji zatrudniony w instytucjach kultury i nauki.

Na spotkaniu z zespołem oceniającym studenci kierunku INB postulowali zwiększenie wymiaru praktyk zawodowych oraz możliwość ich organizacji nie tylko w okresie wakacji, ale również w trakcie semestrów. Potrzeba dłuższego czasu praktyk była uzasadniana koniecznością dokładniejszego poznania i opanowania umiejętności posługiwania się komputerowymi systemami bibliotecznymi. Pierwszy z tych postulatów, zgodnie z zasadami organizacji praktyk na Wydziale Filologicznym UŚ, może być spełniony indywidualnie, wydaje się jednak, że nie ma konieczności zwiększenia obowiązkowego wymiaru praktyk w programie studiów INB. Postulat drugi, według osób odpowiedzialnych za organizację praktyk zawodowych, również jest realizowany indywidualnie, jeśli wyrażają na to zgodę biblioteki przyjmujące studentów. Ze względu na szybkie zmiany zachodzące w technologii informacyjnej, kwestia potrzeby dogłębnego poznawania oprogramowania stosowanego w poszczególnych bibliotekach jest dyskusyjna.

Praktyki zawodowe organizowane są w dużych bibliotekach publicznych i naukowych oraz w bibliotekach pedagogicznych (m.in. Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej, Bibliotece Śląskiej, Bibliotece Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, Bibliotece Wyższej Szkoły Bankowej w Chorzowie, Śląskim Centrum Społeczeństwa Informacyjnego, Głównym Urzędzie Statystycznym w Katowicach). Biblioteki te dysponują nowoczesną infrastrukturą i wyposażeniem i zapewniają osiągnięcie przez studentów efektów kształcenia zakładanych dla praktyk. Zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniu Rektora UŚ, uczelnia zapewnia miejsca praktyk dla studentów, a w przypadku samodzielnego wskazania przez studenta miejsca odbywania praktyki, osoba sprawująca nadzór nad praktykami zatwierdza to miejsce w oparciu o z góry określone i formalnie przyjęte kryteria jakościowe. Jednak w serwisie internetowym IBIN, w odniesieniu do praktyk brakuje określenia wymagań, jakie powinni spełniać opiekunowie praktyk w miejscu, w którym odbywa się praktyka. Również

bardzo ogólnie określone zostały wymagania, które muszą spełniać placówki, w których studenci odbywają praktyki zawodowe, brak jest informacji o regułach zatwierdzania miejsca odbywania praktyki samodzielnie wybranego przez studenta, czy warunkach kwalifikowania na praktykę.

Opiekunami praktyk są doświadczeni bibliotekarze, którzy współpracują z IBIN UŚ. Często są to absolwenci studiów INB na Uniwersytecie Śląskim.

Zgodnie z rozporządzeniem Rektora UŚ nadzór nad praktykami sprawuje wyznaczony opiekun, który też odbiera od studentów uwagi o przebiegu praktyk. Regulacje uczelni nie precyzują zasad oceny pracy opiekuna praktyk.

Generalnie rozplanowanie zajęć na studiach stacjonarnych w ciągu tygodnia jest zgodne z zasadami higieny pracy i umożliwia systematyczne uczenie się oraz efektywne wykorzystanie czasu przeznaczonego na udział w zajęciach i samodzielne uczenie się. Duża liczba godzin programowych powoduje jednak, że na studiach I stopnia, realizowanych w trybie stacjonarnym, w niektóre dni (np. rok pierwszy - środa i czwartek) studenci mają po 10 godzin zajęć z 15-minutowymi przerwami. Na studiach niestacjonarnych zajęcia prowadzone są w czasie weekendowych zjazdów organizowanych co 2-3 tygodnie.

Czas przeznaczony na sprawdzanie i ocenę efektów uczenia się – w tym w szczególności w sesji egzaminacyjnej – umożliwia weryfikację wszystkich efektów uczenia się oraz dostarczenie studentom informacji zwrotnej o uzyskanych efektach.

Zgodnie z organizacją roku akademickiego na Uniwersytecie Śląskim, na sesję egzaminacyjną przeznaczone jest od dwóch do trzech tygodni. W jednej sesji studenci mają od 3 do 4 egzaminów. Nie można wyznaczyć dwóch lub więcej terminów egzaminów w tym samym dniu dla studentów tego samego kierunku, specjalności, formy, poziomu i roku studiów.

Jak zaznaczono wyżej, studenci kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* mają możliwość skorzystania z programów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, jednak jest to możliwość oferowana na poziomie Uczelni i nie jest przewidziana jako opcja w programie kształcenia na tym kierunku. Uprawnienia do wykonywania zawodu nauczyciela poświadczą Centrum Kształcenia Ustawicznego UŚ na podstawie osiągniętych przez studenta efektów kształcenia zgodnych z obowiązującymi przepisami, a w momencie ukończenia studiów są one wpisywane do suplementu dyplomu studiów. Suplement jest jedynym dokumentem wydawanym absolwentom Uniwersytetu Śląskiego potwierdzającym uzyskane w trakcie studiów kompetencje i uprawnienia nauczycielskie.

Nadzór merytoryczny nad programem kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela i jego realizacją sprawuje uczelniany Zespół ds. Kształcenia Nauczycieli. Studenci mogą wybrać jeden z czterech oferowanych wariantów kształcenia:

1. Kształcenie nauczycielskie dla studentów studiów I stopnia – różne kierunki i specjalności studiów
2. Kształcenie nauczycielskie dla studentów studiów II stopnia (różne kierunki i specjalności studiów), którzy ukończyli kształcenie nauczycielskie na studiach I stopnia (kontynuacja)
3. Kształcenie nauczycielskie dla studentów studiów II stopnia (różne kierunki i specjalności studiów), którzy nie uzyskali uprawnień nauczycielskich na studiach I stopnia oraz studentów jednolitych studiów magisterskich
4. Kształcenie nauczycielskie dla studentów studiów I i II stopnia (różne kierunki i specjalności studiów), którzy chcą nabyć uprawnienia do nauczania drugiego przedmiotu (studiują drugą specjalność lub drugi kierunek studiów).

Opis modułów/zajęć i wymiaru godzin dla poszczególnych wariantów dostępny jest na stronie internetowej Bloku Kształcenia Nauczycielskiego (BKN). W ramach BKN dla zainteresowanych studentów INB realizowane są zajęcia o charakterze ogólnonauczycielskim (moduł 2). Zajęcia nauczycielskiego przygotowania przedmiotowego oraz podstaw dydaktyki realizują jednostki UŚ kształcące w obszarach związanych z tymi przedmiotami.

Za koordynację praktyk nauczycielskich studentów kierunku INB odpowiada IBIN UŚ. Na kierunku INB zainteresowanie kwalifikacjami nauczycielskimi jest bardzo małe. Obecnie tylko jedna osoba realizuje tę ścieżkę kształcenia.

2.2

Ocena osiągania przez studentów zakładanych efektów kształcenia odbywa się przez bieżące monitorowanie zdobywanej wiedzy oraz osiąganych w trakcie zajęć umiejętności i kompetencji społecznych, a także na zakończenie każdego z modułów, w formie przewidzianej w planie studiów (zaliczenie lub egzamin). Zaliczenie modułu wymaga uzyskania pozytywnej oceny ze wszystkich wymienionych w sylabusie sposobów weryfikacji efektów kształcenia.

Głównym miernikiem stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia są wystawiane oceny. Prowadzący zajęcia mają obowiązek poinformowania studentów o warunkach zaliczenia oraz uzyskiwanych ocenach. Końcowym miernikiem osiągniętych efektów kształcenia jest ocena wystawiana na dyplomie (licencjackim i magisterskim), na podstawie średniej ocen ze studiów, oceny z egzaminu dyplomowego/magisterskiego i oceny z pracy dyplomowej/magisterskiej.

Do weryfikacji efektów kształcenia stosowane są zróżnicowane metody sprawdzania wiedzy i umiejętności i kompetencji społecznych studentów, trafnie dobrane do zakładanych efektów kształcenia, w tym testy i kolokwia, egzaminy ustne i pisemne, sprawdziany cząstkowe, pisemne zadania domowe, prace i prezentacje zaliczeniowe, projekty indywidualne i grupowe.

Weryfikacja przygotowania studentów do badań na studiach I stopnia opiera się na takich metodach, jak wykonywanie przez studentów zadań mających na celu analizę procedur badawczych, tworzenie przykładowych narzędzi badawczych (w ramach przedmiotu *Metody badań naukowych*), sprawdzanie, w formie egzaminu, podstawowej wiedzy teoretycznej, terminologicznej oraz metodologicznej z zakresu bibliologii i informatologii oraz teorii kultury (w ramach m.in. takich przedmiotów jak *Podstawy bibliologii*, *Podstawy nauki o informacji*, *Teoria i historia kultury*), realizacja przez studentów zadań mających na celu przygotowanie do opracowania tekstu naukowego - tworzenie bibliografii załącznikowej, abstraktów, zestawu słów kluczowych, krótkich wypowiedzi naukowych opatrzonej aparatem naukowym (w ramach przedmiotu *Pragmatyka tekstu naukowego*), czy wreszcie wykonanie pracy dyplomowej w ramach zajęć przygotowujących do wykonania tej pracy (*Seminarium dyplomowe 1 oraz 2*), w ramach których student realizuje pełny cykl badawczy, a także przygotowuje ustrukturuwany tekst naukowy opatrzonej aparatem pomocniczym.

Udział studentów w badaniach na studiach II stopnia realizowany jest głównie poprzez realizację pracy magisterskiej, która polega na samodzielnym rozwiązaniu problemu badawczego przez studenta.

Ponadto studenci są autorami lub współautorami publikacji naukowych w dyscyplinie bibliologia i informatologia, do której odnoszą się efekty kształcenia. Prace studentów, zwłaszcza działających w kole naukowym „Infolog” publikowane są w czasopiśmie „Nowa Biblioteka”, wydawanym przez Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej UŚ. Studenci kierunku INB na Uniwersytecie Śląskim są też aktywnymi uczestnikami ogólnopolskich studenckich konferencji naukowych.

Na zajęciach, kształtujących umiejętności praktyczne często wykorzystywaną metodą weryfikacji efektów uczenia się są projekty indywidualne i grupowe. Np. na studiach I stopnia w ramach przedmiotu *Bibliografia w działalności naukowej i edukacyjnej* umiejętności kształtowane w obrębie tego przedmiotu są sprawdzane na podstawie projektu polegającego na sporządzeniu spisu bibliograficznego, na przedmiocie *Biblioteki na świecie - wzorce działalności* opanowanie wiedzy przez studentów jest weryfikowane za pomocą testu oraz prezentacji, której przedmiotem są nowatorskie rozwiązania stosowane w bibliotekach zagranicznych. Podobnie na studiach II stopnia - w ramach przedmiotu *Badanie serwisów WWW* student przygotowuje projekt polegający na samodzielnym wykonaniu badania funkcjonalności wybranego serwisu WWW, w ramach przedmiotu *Biblioteki cyfrowe i digitalizacja zbiorów bibliotecznych*, projekt zaliczeniowy obejmuje samodzielne przeprowadzenie przez studenta pełnego procesu digitalizacji, zaś zdigitalizowane dokumenty zasilają zasoby Śląskiej Biblioteki Cyfrowej.

Weryfikacja efektów kształcenia w zakresie znajomości języka obcego odbywa się w formie oceny ciągłej oraz podsumowującej na zakończenie całego cyklu kształcenia językowego. Podsumowujący egzamin obejmuje pisemne i ustne sprawdzenie kompetencji językowych.

Przebieg praktyk zawodowych dokumentowany jest za pomocą dzienników praktyk i raportów z przebiegów praktyk. Ocena osiągniętych przez studenta efektów jest wystawiana przez zewnętrznego opiekuna w miejscu realizacji praktyki i przez opiekuna praktyk w IBIN UŚ. Ocenę końcową stanowi średnia arytmetyczna tych dwóch ocen. W dzienniczkach praktyk wyszczególniane są zadania zrealizowane przez studenta. Zewnętrzny opiekun praktyk akceptuje dzienniczki i wpisuje kompleksową ocenę osiągnięć studenta. Ocena ta podlega weryfikacji przez opiekuna praktyk na uczelni. Analiza dzienników praktyk oraz raportów z przebiegu praktyk wskazuje na to, że część opinii pracodawców jest schematyczna. Przebieg praktyk nadzorują opiekunowie poprzez hospitacje, maile, telefony i konsultacje indywidualne oraz analizę konspektów i materiałów opracowanych przez studentów. Ze względu na duże odległości siedziby uczelni od miejsca praktyk nie wszystkie objęte są hospitacjami. Ocenę praktyki stanowi średnia arytmetyczna wszystkich modułów praktyki. Po każdym roku akademickim opiekun opracowuje i przekazuje do Kierunkowego Zespołu Zapewniania Jakości Kształcenia zbiorowy raport z praktyk zawodowych studentów (np. Raport z praktyk zawodowych studentów kierunku Informacja Naukowa i Bibliotekoznawstwo w roku akademickim 2017/2018).

Weryfikacja przydatności efektów kształcenia na rynku pracy realizowana jest poprzez kontakty z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Pozytywne opinie z przebiegu i efektów praktyk wyrazili podczas spotkania z Zespołem Oceniającym studenci (jedna sugestia dotyczyła konieczności uwzględnienia w programie szkolenia z obsługi systemu bibliotecznego i obsługi czytelnika) oraz przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego. Ogólne zasady weryfikacji i oceniania efektów kształcenia osiąganych przez studentów zapewniają bezstronność tych procesów. Stosowane zasady weryfikacji umożliwiają równe traktowanie studentów w procesie weryfikacji oceniania efektów kształcenia, w tym możliwość adaptowania metod i organizacji sprawdzania efektów kształcenia do potrzeb studentów z niepełnosprawnością.

Na Uniwersytecie Śląskim obowiązuje *Kodeks etyki studenta*. W IBIN UŚ wypracowano również wewnętrzne procedury postępowania w sytuacji wątpliwości dotyczących prawidłowości weryfikacji efektów kształcenia.

Rodzaj, forma, tematyka i metodyka prac egzaminacyjnych, etapowych, projektów itp. a także prac dyplomowych oraz stawianych im wymagań są dostosowane do poziomu i profilu, efektów kształcenia oraz dyscypliny bibliologia i informatologia, do której odnoszą się efekty kształcenia.

Prace etapowe i egzaminacyjne przeglądane w trakcie wizytacji są trafnie dobrane do przedmiotów, w ramach których były realizowane. Natomiast na podstawie przeglądu tych prac

można stwierdzić, iż w zakresie weryfikacji i oceny efektów kształcenia warto byłoby wprowadzić na ocenianym kierunku ujednolicone zasady dokumentowania prac, tj. podawania na pracach egzaminacyjnych, projektach, pracach pisemnych podstawowych informacji umożliwiających identyfikację prac (takich, jak np. nazwa przedmiotu/modułu zajęć, w ramach którego praca jest realizowana, rok akademicki, semestr, nazwisko prowadzącego i sprawdzającego, nazwa kierunku studiów, rok studiów, forma studiów), a także ujednolicone ogólne zasady dotyczące sprawdzania i oceniania prac, jak określenie szczegółowych kryteriów oceny, punktacji przyznawanej za poszczególne kryteria, wymagań punktowych, które powinny być spełnione, aby student mógł uzyskać określoną ocenę. Z analizy prac etapowych i egzaminacyjnych, z którymi zapoznał się zespół oceniający wynika, że w części prac egzaminacyjnych, zaliczeniowych, projektów wskazane wyżej zasady są spełnione, w części nie – co powoduje, że pomiędzy poszczególnymi przedmiotami występują różnice w rzetelności dokonywanej oceny i porównywalności ocen.

Tematyka prac dyplomowych na studiach I oraz II stopnia jest zgodna z dyscypliną wiodącą, do której odnoszą się efekty kształcenia na ocenianym kierunku, tj. bibliologią i informatologią oraz z celem, zakresem i efektami kształcenia zakładanymi dla kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*. Z przeglądu prac dyplomowych dokonanych przez członków zespołu oceniającego wynika, iż prace potwierdzają przygotowanie studentów do badań na studiach I stopnia oraz udział w badaniach na studiach II stopnia. W zdecydowanej większości przeglądanych prac oceny wystawione przez opiekuna i recenzenta są zasadne i odzwierciedlają jakość i poziom pracy dyplomowej. Recenzje są sporządzane wedle jednolitego formularza obejmującego merytoryczną ocenę pracy, ocenę jej nowości, doboru i wykorzystania źródeł, strony formalnej pracy, propozycje wykorzystania pracy, co zapewnia z jednej strony rzetelność i kompleksowość oceny pracy dyplomowej, a z drugiej - porównywalność ocen. Zwraca uwagę stosunkowo niewielkie korzystanie przez dyplomantów z piśmiennictwa obcojęzycznego. We wszystkich wylosowanych pracach były wykorzystane wyłącznie źródła polskojęzyczne, chociaż tematy niektórych prac nie tylko umożliwiały korzystanie z literatury obcojęzycznej, ale wręcz tego wymagały.

Informacja o metodach weryfikacji efektów kształcenia oraz zasadach oceniania jest dostępna dla studentów w sylabusach przedmiotów.

2.3

Przyjęcie na studia na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* odbywa się w oparciu o formalnie przyjęte warunki i kryteria kwalifikacji kandydatów, tj. na podstawie co roku aktualizowanej uchwały Senatu.

O kolejności przyjęć na studia I stopnia decyduje miejsce na liście rankingowej utworzonej w oparciu o konkurs świadectw dojrzałości z przedmiotów maturalnych: język polski i język obcy nowożytny (średnia z tych przedmiotów). Biorąc pod uwagę zakres i cele kształcenia na ocenianym kierunku oraz zakładane efekty kształcenia zapewnia to właściwy dobór kandydatów.

O przyjęcie na studia II stopnia mogą ubiegać się kandydaci, którzy uzyskali dyplom ukończenia studiów z tytułem licencjata lub magistra. Jeżeli liczba kandydatów jest większa od limitu miejsc, o kolejności przyjęć decyduje miejsce na liście rankingowej utworzonej w oparciu o ocenę na dyplomie ukończenia studiów wyższych. Warto przy tym podkreślić, iż kandydaci, którzy ukończyli studia I stopnia na innym kierunku są zobligowani do uzupełnienia wykształcenia kierunkowego w zakresie takich modułów jak *Bibliotekarstwo praktyczne* oraz *Marketing biblioteczny* oraz *Praktyka zawodowa w bibliotekach*.

Zasady rekrutacji o raz kryteria kwalifikacji kandydatów na studia I oraz II stopnia są przejrzyste i zapewniają równość szans kandydatów w podjęciu studiów na ocenianym kierunku.

W zakresie warunków i zasad uznawania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów opracowane są stosowne procedury ogólnouniwersyteckie. Dotychczas na kierunku INB nie były przeprowadzone tego typu postępowania z braku wniosków o wszczęcie takiej procedury.

Zasady zaliczania poszczególnych etapów studiów oraz zasady dyplomowania zostały formalnie przyjęte i są publicznie dostępne dla studentów w formie Regulaminu studiów, szczegółowego zarządzenia Rektora UŚ oraz Regulaminu dyplomowania na Wydziale Filologicznym UŚ. Zasady dyplomowania odnoszą się do wyboru opiekuna pracy dyplomowej, tematu pracy, jego zatwierdzania i rejestracji, szczegółowych zasad postępowania przed przystąpieniem do egzaminu dyplomowego, w tym sprawdzenia pracy przy pomocy programu antyplagiatowego, warunków przystąpienia do egzaminu dyplomowego, składu komisji egzaminacyjnej, ustalania oceny z egzaminu dyplomowego oraz ostatecznego wyniku ukończenia studiów. Zasady te zapewniają bezstronność i porównywalność wyników egzaminu dyplomowego oraz ostatecznego wyniku ukończenia studiów. Prawidłowość i przestrzeganie procedur związanych z dyplomowaniem potwierdza także dokumentacja z egzaminów dyplomowych, licencjackich i magisterskich oraz wyniki przeglądu prac dyplomowych wypromowanych w ostatnich dwóch latach, udostępnionych ekspertom PKA.

Pod względem merytorycznym zasady dyplomowania oraz rodzaj i tematyka prac dyplomowych są zgodne z celami, zakresem kształcenia oraz efektami kształcenia zakładanymi odpowiednio dla studiów I oraz II stopnia, a także ogólnoakademickim profilem studiów.

Przepisy ogólnouczelniane, to jest odpowiednio Regulamin studiów oraz uchwała Senatu UŚ, określają także zasady uznawania efektów kształcenia oraz kwalifikacji uzyskanych w systemie szkolnictwa wyższego oraz potwierdzanie efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Zarówno program kształcenia na kierunku INB, jak i możliwości osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia należy ocenić pozytywnie. Program ma charakter wszechstronny, jego realizacja jest dobrze zaplanowana. Cenną cechą programu jest powiązanie zawartych w nim treści zarówno z potrzebami środowiska lokalnego, jak i z badaniami naukowymi prowadzonymi przez pracowników IBIN UŚ. Szczególnie wartościowe jest wykorzystanie kompetencji badaczy związanych z IBIN UŚ w zakresie ochrony i konserwacji zbiorów oraz przygotowanie infrastruktury dydaktycznej odpowiedniej dla prowadzenia kształcenia w tym zakresie.

Łączny wymiar godzin na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych I oraz II stopnia, a także łączny nakład pracy studenta, mierzonych liczbą punktów ECTS, jak również wymiary godzin i nakład pracy studenta zaplanowany w odniesieniu do poszczególnych modułów umożliwiają osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, zarówno kierunkowych, jak i szczegółowych efektów przedmiotowych. Wyodrębnienie jednostek dydaktycznych w formie modułów zajęć, jak i ich kolejność w planie studiów jest prawidłowa i umożliwia osiągnięcie efektów kształcenia przez studentów. Organizacja studiowania (sekwencja modułów) jest logiczna, odpowiednia do poziomu złożoności treści modułów składających się na program oraz zachodzących między nimi zależności.

Organizacja kształcenia, w tym plan tygodniowy studiów w trybie stacjonarnym na poziomie studiów I stopnia jest nieco przeładowany. Warto zatem rozważyć niewielką redukcję godzin „kontaktowych” zajęć. Proporcje między zajęciami w formie wykładów i zajęciami o charakterze praktycznym są prawidłowe, dostosowane do specyfiki efektów kształcenia oraz treści programowych.

Treści programowe są zgodne z zakładanymi efektami kształcenia i aktualnym stanem wiedzy oraz metodyki badań w naukach humanistycznych, w szczególności w bibliologii i informatologii. Kształcenie w przeważającej części ma charakter problemowy, uczy studentów samodzielnego analizowania procesów i zjawisk specyficznych dla działalności bibliotecznej i informacyjnej. Studia I stopnia zapewniają studentom dobrą podstawę teoretyczną i metodologiczną w postaci przygotowania do prowadzenia badań naukowych. Na studiach II stopnia studenci pozyskują doświadczenie w samodzielnym prowadzeniu badań naukowych. Prawidłowo ustalono proporcje między zajęciami obowiązkowymi dla wszystkich studentów i modułami indywidualnie wybieranymi przez studenta.

Mocną stroną programu jest też jego interdyscyplinarność oraz powiązanie treści nauczania z badaniami prowadzonymi w IBIN UŚ. Słabą stroną nauczania w zakresie języków obcych (którą ujawniła analiza programu i jego realizacji) jest nieokreśloność poziomu efektów uczenia się na ogólnych lektoratach realizowanych na pierwszym i drugim roku studiów I stopnia.

Metody dydaktyczne i metody weryfikacji efektów kształcenia są trafnie dobrane i odpowiednio zróżnicowane, co zapewnia z jednej strony możliwość uzyskania przez studentów efektów kształcenia poprzez właściwy dobór metod dydaktycznych, a z drugiej sprawdzenie i ocenę stopnia osiągnięcia efektów przez studentów. Prace etapowe i egzaminacyjne są poprawnie dobrane pod względem rodzaju i tematyki do efektów kształcenia, które za pomocą tych prac mają być sprawdzane. Zespół oceniający w wyniku analizy prac dopatrzył się jednak pewnych uchybień w dokumentowaniu tych prac oraz ogólnych zasad ich oceniania. Rodzaj i tematyka prac dyplomowych odpowiada celom, zakresowi i efektom kształcenia na studiach pierwszego i II stopnia oraz profilowi ogólnoakademickiemu. Jasne, przejrzyste ogólnie dostępne są także zasady dyplomowania na ocenianym kierunku.

Zasady rekrutacji na studia I oraz II stopnia są klarowne, zapewniają właściwy dobór kandydatów oraz gwarantują wszystkim kandydatom równe szanse w podjęciu kształcenia na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*.

Dobre praktyki

1. Uwzględnienie w programie na obu poziomach studiów w szerokim zakresie problematyki komunikacji w specjalistycznych językach obcych: angielskim, niemieckim, rosyjskim, co pozwala studentom osiągnąć biegłość w pracy z obcojęzycznym piśmiennictwem bibliologicznym i informatologicznym oraz w operowaniu specjalistycznym językiem bibliologii i informatologii.

Zalecenia

1. Położenie większego nacisku na osiąganie przez studentów praktycznych umiejętności w zakresie operowania specjalistycznym sprzętem i oprogramowaniem, specyficznym dla działalności bibliotecznej i informacyjnej w module *Technologia informacyjna* na studiach I stopnia poprzez modyfikację metod dydaktycznych stosowanych w realizacji tego modułu.
2. Zmniejszenia liczby godzin na studiach I stopnia w trybie stacjonarnym o ok. 10-15%, co umożliwi lepszą organizację tygodniowego planu zajęć, zwłaszcza na I roku studiów oraz zapewni studentom więcej czasu na indywidualną pracę z lekturami i projektami.
3. Umieszczenie w informacji o praktykach zawodowych obowiązujących studentów kierunku INB danych dotyczących osób odpowiedzialnych za organizację i zaliczanie praktyk oraz danych kontaktowych.
4. Opracowanie i stosowanie zestawu kryteriów doboru placówek, w których mogą być realizowane praktyki zawodowe.

5. Opracowanie i wdrożenie jednolitych ogólnych zasad oceniania prac etapowych i egzaminacyjnych.
6. Opracowanie i wdrożenie jednolitych ogólnych zasad podawania danych identyfikacyjnych na pracach etapowych i egzaminacyjnych.
7. Wprowadzenie wymogu korzystania z literatury obcojęzycznej w pracach dyplomowych na studiach I oraz II stopnia.

Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

3.1. Projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia

3.2. Publiczny dostęp do informacji

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3

3.1.

Na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach wdrożono Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia (*WSZJK na WF; Załącznik nr 1 do uchwały Rady WF nr 2 z dn. 12.12.2017r.*), wyznaczono osoby i gremia sprawujące nadzór merytoryczny, organizacyjny i administracyjny nad kierunkiem studiów (Pełnomocnicy Dziekana ds. Jakości Kształcenia (PDJK), Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia (WZJK), Kierunkowe Zespoły Zapewniania Jakości Kształcenia (KZZJK)), określono w sposób przejrzysty ich kompetencje i zakres odpowiedzialności, m.in. w zakresie ewaluacji i doskonalenia jakości kształcenia na kierunku. Do zadań KZZJK należy w szczególności analiza i doskonalenie programu kształcenia z uwzględnieniem wniosków z monitorowania karier zawodowych absolwentów oraz analiza i weryfikacja zakładanych efektów kształcenia na danym kierunku.

Zatwierdzanie, zmiany oraz wycofanie programu studiów dokonywane jest w sposób formalny, w oparciu o oficjalnie przyjęte procedury, tj. na podstawie *Zarządzenia Rektora nr 105 z dn. 6.07.2017r. w sprawie wprowadzenia w UŚ szczegółowych procedur tworzenia nowych kierunków studiów, nowych form kształcenia oraz zmiany efektów kształcenia i programów kształcenia na prowadzonych kierunkach studiów*, WSZJK na WF oraz informacji uzyskanych z Działu Kształcenia (pomoc prawna, np. w zakresie Ustawy 2.0).

Corocznie sporządzany przez WZJK „Raport z oceny własnej wydziału w zakresie jakości kształcenia” (w trakcie wizytacji ZO PKA przedstawiono 2 raporty za rok akademicki 2016/17 i za rok akademicki 2017/18) zawiera wnioski z oceny programu studiów. Ocena ta obejmuje efekty kształcenia oraz wnioski z analizy ich zgodności z potrzebami rynku pracy, system ECTS, treści programowe, metody kształcenia, metody weryfikacji i oceny efektów kształcenia, praktyki zawodowe, wyniki nauczania i stopień osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, wyniki monitoringu losów zawodowych absolwentów. Jest ona opracowywana na podstawie analizy różnych źródeł informacji, zawierających m.in. dane dotyczące wyników sesji, oceny prace etapowych i dyplomowych, a także informacje zwrotne od studentów, nauczycieli akademickich i pracodawców dotyczące jakości kształcenia, informacje odnoszące się do ścieżek karier absolwentów. W ocenie programu biorą udział zarówno interesariusze wewnętrzni (nauczyciele akademicki, studenci) oraz interesariusze zewnętrzni (pracodawcy, absolwenci), a wnioski z systematycznej oceny programu studiów są wykorzystywane do ustawicznego doskonalenia tego programu.

Projekty zmian w programie studiów, wyniki oceny efektów kształcenia i wszelkie inne kwestie związane z jakością kształcenia są analizowane, a wnioski prezentowane pracownikom IBIN oraz przedstawicielom studentów podczas posiedzeń Rady Instytutu, a także na corocznych zebraniach z nauczycielami akademickimi oraz studentami nt. jakości kształcenia (w trakcie wizytacji ZO PKA przedstawiono wzory opracowane przez Uczelniany Zespół ds. Jakości

Kształcenia: „*Lista spraw do poruszenia na spotkaniu z nauczycielami akademickimi prowadzącymi zajęcia na kierunku studiów*”, „*Lista spraw do poruszenia na spotkaniu ze studentami organizowanym przez KZZJK*”), podczas których uczestnicy wypowiadają się na temat dobrych praktyk w zakresie kształcenia oraz wskazują, co ich zdaniem należy zmienić, aby poprawić jakość kształcenia. Sugestie i wnioski są analizowane, a te które uznano za zasadne są uwzględniane w planowaniu kolejnego roku akademickiego.

Weryfikacja efektów kształcenia podlega monitorowaniu przez KZZJK. Wdrożona procedura monitorowania efektów kształcenia zakłada systematyczne zbieranie i analizowanie wzorów testów i prac pisemnych (w tym kolokwii i egzaminów) oraz wykazów pytań egzaminacyjnych, które stanowią narzędzie weryfikacji efektów kształcenia zakładanych dla poszczególnych modułów. W ramach oceny własnej jednostek, przeprowadzono analizę narzędzi weryfikacji efektów kształcenia. Monitorowanie weryfikacji efektów kształcenia odbywało się także poprzez sprawdzanie poziomu recenzowania prac dyplomowych, zakresu różnicowania ocen z prac dyplomowych i zgodności tematów prac dyplomowanych z obszarami zainteresowań badawczych opiekunów. Dokonano również losowej analizy wyników (ocen) studentów w obu sesjach egzaminacyjnych roku akademickiego 2017/18. Wyniki analizy nie wykazały poważniejszych nieprawidłowości, żaden z zespołów, ani przedstawiciele studentów nie zgłosił przypadku nieprawidłowego (niezgodnego z opisem modułu, sylabusu, regulaminem studiów, itp.) sposobu przeprowadzania weryfikacji efektów kształcenia.

Badaniem losów absolwentów zajmuje się Biuro Karier UŚ, ale brakuje materiału na tyle obszernego i reprezentatywnego, aby wyniki tych badań można było uznać za miarodajne i przydatne do ewentualnej modyfikacji programów kształcenia. Informacja o losach absolwentów pozyskiwana jest także w sposób nieformalny, poprzez osobiste kontakty, za pośrednictwem np. mediów społecznościowych, relacji z placówkami oświaty i kultury (współpraca merytoryczna, praktyki zawodowe), co pozwala na śledzenie losów absolwentów oraz dostarcza więcej cennych i wiarygodnych informacji niż pytania ankietowe.

Na Wydziale powołano Radę Ekspertów i Interesariuszy Zewnętrznych (REIZ). Wnioski z jej spotkań prezentowane są podczas posiedzeń WZJK i analizowane głównie pod kątem ich wpływu na koncepcję kształcenia i profilowania sylwetki absolwenta. W Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej formą efektywnego kontaktu z interesariuszami zewnętrznymi są spotkania z bibliotekarzami, udział w konferencjach organizowanych przez różnego rodzaju biblioteki i Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, a także zajęcia o charakterze warsztatowym prowadzone przez specjalistów związanych zawodowo z instytucjami reprezentującymi interesariuszy zewnętrznych. Studenci uczestniczą m.in. w zajęciach praktycznych w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej, Bibliotece Śląskiej, Bibliotece Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, Bibliotece Wyższej Szkoły Bankowej w Chorzowie, Śląskim Centrum Społeczeństwa Informacyjnego, Głównym Urzędzie Statystycznym w Katowicach. W czerwcu br. przedstawiciele instytutu brali udział w konferencji „Architektura informacji jako dyscyplina akademicka”, podczas której odbyła się sesja „Kształcenie architektów informacji: oferta edukacyjna”.

Jakość kształcenia na kierunku jest poddawana cyklicznej zewnętrznej ocenie przez PKA, tj. w 2013 miała miejsce ocena instytucjonalna wydziału, a w 2007 ocena programowa kierunku. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny, została przedstawiona w punkcie 5 raportu.

3.2.

Informacja o studiach jest dostępna publicznie dla jak najszerszego grona odbiorców (strony internetowe UŚ, WF i IBIN), w sposób gwarantujący łatwość zapoznania się z nią, bez ograniczeń związanych z miejscem, czasem, używanym przez odbiorców sprzętem i oprogramowaniem

(dostępna dla urządzeń mobilnych), w sposób umożliwiający nieskrępowane korzystanie przez osoby z niepełnosprawnością (pliki są udostępniane w wersji Word, co umożliwia czytywanie ich przez programy dla osób niewidzących).

Informacje zamieszczone na stronach internetowych obejmują m.in.: cel kształcenia, kompetencje oczekiwane od kandydatów, warunki przyjęcia na studia i kryteria kwalifikacji kandydatów, terminarz procesu przyjęć na studia (UŚ, IRK), program kształcenia, w tym efekty kształcenia, opis procesu nauczania i uczenia się oraz jego organizacji, charakterystykę systemu weryfikacji i oceniania efektów kształcenia, w tym uznawania efektów kształcenia uzyskanych w systemie szkolnictwa wyższego (**Informator „Karta Kierunku”**, obligatoryjna od roku akademickiego 2016/17, narzędzie służące do gromadzenia kompletu informacji o programach kształcenia wszystkich kierunków studiów prowadzonych w UŚ. W serwisie znajdują się między innymi szczegółowe charakterystyki kierunków i specjalności, efekty kształcenia, plany studiów, opisy modułów oraz przypisane do nich punkty ECTS, oraz zasad dyplomowania (Archiwum Prac Dyplomowych (APD)), przyznawane kwalifikacje i tytuły zawodowe, jak również dane dotyczące losów zawodowych absolwentów (Biuro Karier), charakterystykę warunków studiowania i wsparcia w procesie uczenia się (UŚ, WF i IBIN).

W odniesieniu do wszystkich kierunków, w tym do kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*, sylabusy przedmiotów są opublikowane w systemie USOS, ale nadal występują trudności z powszechnym egzekwowaniem tego obowiązku i brak jest danych zbiorczych. Na wielu kierunkach wprowadzanie sylabusów jest monitorowane przez wyznaczone do tego osoby, co skutkuje większą skutecznością w egzekwowaniu tego obowiązku. Często jest również praktyka dostarczania studentom papierowych/elektronicznych wersji sylabusów przez prowadzących zajęcia na początku semestru, jak bowiem wynika z rozmów ze studentami, wielu z nich nie korzysta w tym zakresie z USOS, a sami prowadzący są rozliczani w trakcie ankietyzowania ze znajomości przez studentów treści zawartych w sylabusach. Dostarczanie sylabusów poza systemem USOS pozostaje zatem nadal praktyczną koniecznością.

Z informacji uzyskanych podczas spotkania z KZZJK wynika, iż Zespół ten otrzymuje corocznie zbiorcze zestawienia wyników sesji egzaminacyjnej, na podstawie których ocenia stopień realizacji efektów kształcenia, ocenia także wzory testów i zestawy pytań egzaminacyjnych. Wskaźniki zdawalności nie są jednak publikowane przez wzgląd na RODO.

Prowadzone jest monitorowanie aktualności, rzetelności, zrozumiałości, kompleksowości informacji o studiach oraz jej zgodności z potrzebami różnych grup odbiorców (kandydatów na studia, pracodawców, a przede wszystkim studentów), np. w zakresie oczekiwanej przez odbiorców szczegółowości informacji lub sposobu jej prezentacji, a wyniki monitorowania są wykorzystywane do doskonalenia dostępności i jakości informacji o studiach. Informacje na ten temat są pozyskiwane przez KZZJK m.in. podczas corocznych zebrań z interesariuszami wewnętrznymi dotyczącymi jakości kształcenia, gdzie poruszane są sprawy związane z warunkami realizacji kształcenia (infrastruktura i zasoby dydaktyczne, zasoby biblioteczne, informacyjne oraz edukacyjne), a także przez kontakty bezpośrednie (telefoniczne, mailowe, spotkania z nauczycielami ze szkół partnerskich, udział w konferencjach) z interesariuszami zewnętrznymi.

W roku akademickim 2017/2018 strona WZJK została gruntownie przebudowana i uaktualniona. Choć zakładka „jakość kształcenia” nie figuruje na stronie głównej, a należy jej szukać w zakładce „studia”, to jest ona łatwa do odnalezienia. Również struktura strony jest czytelna. Zawiera ona na stronie głównej informacje nt. PDJK, składu WZJK oraz KZZJK, wydziałowego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia oraz REIZ. Na podstronach znajdują się aktualnie obowiązujące akty prawa krajowego, uniwersyteckiego i wydziałowego, sprawozdania z samooceny jednostki w

zakresie jakości kształcenia za kolejne lata oraz gotowe do pobrania wzory formularzy używanych w działalności KZZJK.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Mocną stroną WSZJK na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach są formalnie opracowane procedury dotyczące okresowego przeglądu i analizy planów oraz programów kształcenia, a także zasady weryfikacji i stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Ponadto wyniki działań podejmowanych przez KZZJK i WZJK, jak np. zaprezentowane powyżej „*Raporty z oceny własnej wydziału w zakresie jakości kształcenia*” (raporty za rok akademicki 2016/17 i za rok akademicki 2017/18) świadczą o tym, że prowadzone przez gremia wydziałowe analizy i przeglądy są wykorzystywane w rzeczywistym funkcjonowaniu systemu i doskonaleniu programu.

Interesariusze wewnętrzni (Władze Wydziału, nauczyciele akademicki, studenci, PDK, WZJK, KZZJK) oraz zewnętrzni (absolwenci, pracodawcy, REIZ) mają możliwość uczestniczenia w projektowaniu, zatwierdzaniu, monitorowaniu i okresowym przeglądzie programu kształcenia, np. na corocznych zebraniach z pracownikami oraz studentami na temat jakości kształcenia, a także podczas spotkań z bibliotekarzami czy podczas konferencji zorganizowanych przez różnego rodzaju biblioteki i Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

Interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni WF UŚ potwierdzili na spotkaniach, że mają zapewniony dostęp do informacji na temat programu kształcenia i realizacji procesu kształcenia, najczęściej w wersji elektronicznej, a przekazywane informacje są uaktualniane na bieżąco, zrozumiałe oraz zgodne z ich potrzebami.

Podsumowując, obecnie funkcjonujący na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach WSZJK jest w zakresie projektowania, zatwierdzania, monitorowania i okresowego przeglądu programu kształcenia oraz publicznego dostępu do informacji skuteczny.

Dobre praktyki

1. Coroczne zebrania z nauczycielami akademickimi oraz studentami na temat jakości kształcenia oraz wzory opracowane przez Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia: „*Lista spraw do poruszenia na spotkaniu z nauczycielami akademickimi prowadzącymi zajęcia na kierunku studiów*”, „*Lista spraw do poruszenia na spotkaniu ze studentami organizowanym przez KZZJK*” jako pytania przykładowe (osoba prowadząca spotkanie powinna zdecydować o czym i w jaki sposób rozmawiać z pracownikami/studentami, aby uzyskać maksimum informacji przydatnych z punktu widzenia zapewniania jakości kształcenia) dotyczą:
 - organizacji kształcenia (program kształcenia i efekty kształcenia, organizacja kształcenia, dobre praktyki w kształceniu);
 - warunków realizacji kształcenia (infrastruktura i zasoby dydaktyczne, zasoby biblioteczne, informacyjne oraz edukacyjne);
 - innych spraw (funkcjonowanie WSZJK WF, inne problemy/postulaty zmian w prowadzonym kształceniu).
2. Informator „Karta Kierunku” (obligatoryjna od roku akademickiego 2016/17, dostępna bez logowania) jest narzędziem służącym do gromadzenia kompletu informacji o programach kształcenia wszystkich kierunków studiów prowadzonych w UŚ. W serwisie znajdują się m.in. szczegółowe charakterystyki kierunków i specjalności, efekty kształcenia, plany studiów, opisy modułów oraz przypisane do nich punkty ECTS, a także załączniki (Matryca efektów kształcenia, Monitorowanie karier absolwentów, Opis systemu zapewniania jakości

kształcenia, Współdziałania z interesariuszami zewnętrznymi, Wykorzystanie wzorców międzynarodowych, Zgodność zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy).

Zalecenia

Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia

- 4.1.Liczba, dorobek naukowy/artystyczny oraz kompetencje dydaktyczne kadry
- 4.2.Obsada zajęć dydaktycznych
- 4.3.Rozwój i doskonalenie kadry

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4

4.1

Na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* zajęcia prowadzi 39 nauczycieli akademickich w tym 2 posiadających tytuł naukowy profesora, 7 posiadających stopień doktora habilitowanego, 24 posiadających stopień doktora oraz 6 osób z tytułem zawodowym magistra, w tym 3 doktorantów. Liczebność i struktura kwalifikacji kadry prowadzącej zajęcia na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo zapewnia prawidłową realizację zajęć i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia.

Bogaty dorobek naukowy nauczycieli akademickich jest na tyle różnorodny i kompleksowy, że w pełni oddaje multidyscyplinarny charakter bibliologii i informatorowi, która jest wiodącą dyscypliną, do jakiej odnoszą się efekty kształcenia. Dorobek ten obejmuje problematykę związaną z bibliotekarstwem, historią książki i edytorstwa, nauką o informacji, a w tym językami, narzędziami, systemami informacyjno-wyszukiwawczymi, projektowaniem stron WWW czy baz danych, kulturą czytelnictwa, konserwacją i ochroną zbiorów, kulturą i sztuką książki, jak również z dyscyplinami pokrewnymi – literaturoznawstwem i naukami o kulturze. Zróżnicowanie zainteresowań i specjalizacji naukowych kadry umożliwia zarówno właściwą realizację zajęć należących do kanonu kierunku, jak i licznych specjalizacji, w tym unikatowej, jaką jest ochrona i konserwacja zbiorów bibliotecznych. Na podkreślenie zasługuje także fakt, że znacząca część kadry prowadzącej zajęcia na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* posiada znaczące doświadczenie zawodowe uzyskane poza uczelnią w wiodących instytucjach bibliotecznych w Polsce, w tym w Bibliotece Narodowej oraz bibliotekach akademickich – Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego i w Bibliotece Politechniki Śląskiej. Członkowie kadry nauczającej są także redaktorami czasopism naukowych oraz aktywnymi członkami towarzystw naukowych polskich i międzynarodowych.

Kadra prowadząca zajęcia na ocenianym kierunku ustawicznie podnosi kompetencje naukowe, o czym świadczą awanse. W ostatnich czterech latach poprzedzających ocenę kierunku troje nauczycieli akademickich uzyskało stopnie naukowe doktora habilitowanego, a kolejnych dwoje wszczęło procedury habilitacyjne.

Trzon kadry nauczającej stanowią nauczyciele akademicy posiadający co najmniej stopień naukowy doktora, którzy są także dydaktykami z bogatym doświadczeniem i o wysokich kompetencjach. Kadra ma zapewnione możliwości rozwijania kompetencji dydaktycznych, zarówno w ramach oferty kierowanej do wszystkich pracowników Uniwersytetu Śląskiego, jak i dydaktycznych, adresowanych do określonych grup pracowników. Zgodnie z informacjami uzyskanymi w trakcie wizytacji, w ostatnich czterech latach poprzedzających ocenę kierunku, 16 osób uczestniczyło w szkoleniach krajowych i zagranicznych, powiązanych z tematyką prowadzonych zajęć oraz podnoszeniem kompetencji dydaktycznych. Doksztalcano się w

zakresie rozwijania kompetencji miękkich oraz w celu uaktualnienia wiedzy m.in. z zakresu prawa, głównie prawa autorskiego i prawa ochrony danych osobowych. Duży nacisk położono na szkolenia w zakresie innowacyjnych metod dydaktycznych, szczególnie w zakresie e-learningu. Wiele osób współpracowało z bibliotekami i instytucjami kultury nabywając umiejętności praktycznych powiązanych z ich zainteresowaniami naukowymi i dydaktycznymi.

4.2

Za obsadę zajęć dydaktycznych na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo jest odpowiedzialny Zastępca Dyrektora IBiIN ds. dydaktycznych. Podstawowymi czynnikami uwzględnianymi w obsadzie zajęć są - dorobek naukowy i przygotowanie merytoryczne nauczyciela akademickiego, doświadczenie praktyczne i dydaktyczne. Przy obsadzie zajęć Dyrekcja Instytutu zwraca uwagę, aby realizowana tematyka pokrywała się z zainteresowaniami naukowymi pracowników oraz ich dodatkowymi kompetencjami uzyskanymi podczas szkoleń i innych form kształcenia. Dążąc w Instytucie do zapewnienia jak najwyższych standardów kształcenia nauczyciele akademicy są poddawani procesowi oceny zarówno przez studentów w ankietach ewaluacyjnych, jak i przez przełożonych w trakcie hospitacji zajęć.

W większości przypadków zajęcia z poszczególnych obszarów problemowych prowadzone są przez pracowników, którzy w tych obszarach prowadzą też działalność badawczą i posiadają dorobek naukowy i kompetencje dydaktyczne umożliwiające prawidłową realizację zajęć. Nieliczne odstępstwa od tej zasady dotyczą przedmiotów o charakterze propedeutycznym. Przykładem jest moduł „Technologia informacyjna” na I roku studiów I stopnia, który prowadzi specjalista w zakresie bibliologii historycznej. Innym przykładem są moduły „Podstawy logiki dla humanistów” i „Aspekty prawne i BHP w bibliotece”, których prowadzenie powierzono chemikowi, specjaliście w zakresie ochrony i konserwacji zbiorów bibliotecznych.

4.3

Polityka kadrowa jest podporządkowana dwóm głównym celom, to jest zapewnieniu trwałego, wysokiego poziomu naukowego i dydaktycznego kadry oraz ciągłości badań i działalności dydaktycznej. Służą temu działania mające na celu trwały rozwój kadry naukowo-dydaktycznej, zapewnienie dobrych warunków pracy w Instytucie. Podstawowymi narzędziami polityki kadrowej są reguły postępowania i procedury związane z rekrutacją pracowników, ocena kadry oraz system motywujący.

Rekrutacja kadry odbywa się w drodze konkursu po rozpoznaniu potrzeb kadrowych, wśród których wskazywane są także potrzeby związane z kształceniem, a wynikające z unowocześniania programów kształcenia. W procedurach rekrutacyjnych uwzględniany jest zarówno dorobek naukowy, jak i kompetencje dydaktyczne.

Nauczyciele akademicy są poddawani kompleksowej ocenie okresowej obejmującej ich działalność naukową, dydaktyczną oraz organizacyjną. W ocenie działalności dydaktycznej uwzględniane są wyniki oceny nauczycieli dokonywanej przez studentów po zakończeniu każdego semestru. Ocenie podlega m.in. zgodność tematyki zajęć z sylabussem, zrozumiałość przekazywanych na zajęciach treści, aktywizacja studentów przez wykładowcę. Jednak studenci na spotkaniu z ZO wyrazili opinię, iż wyniki ankiet nie stanowią podstawy do dokonywania zmian. Zajęcia dydaktyczne są także hospitowane przez kierowników Zakładów, przy czym dotyczy to głównie młodszych pracowników oraz doktorantów.

System motywacyjny obejmuje takie elementy, jak: finansowe wsparcie kadry w wydawaniu podręczników akademickich i monografii, nagrody rektorskie za działalność dydaktyczną, naukową i organizacyjną oraz fundusz jakościowy wydzielony ze środków własnych UŚ. Na Wydziale Filologicznym istnieje także Fundusz dla młodych naukowców, ze środków którego

pokrywane są m.in. tłumaczenia na język angielski prac naukowych oraz finansowane są wyjazdy zagraniczne, naukowe i szkoleniowe.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Liczba, struktura kwalifikacji oraz zróżnicowany tematycznie i kompleksowy dorobek naukowy kadry prowadzącej zajęcia na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo zapewniają prawidłową realizację zajęć i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia. Nauczyciele akademicki posiadają odpowiednie kompetencje dydaktyczne, które rozwijają w wyniku dodatkowych szkoleń. Obsada zajęć dydaktycznych jest w zasadniczej większości przypadków prawidłowa i zapewniony jest związek zakresu dorobku naukowego lub doświadczenia zawodowego nauczycieli z zakresem powierzonych im zajęć. Zdarzają się jednak przypadki obsady zajęć przez nauczycieli, których dorobek naukowy lub doświadczenie zawodowe są nie w pełni zgodne z zakresem powierzonych im zajęć. Polityka kadrowa uwzględnia potrzeby związane z działalnością dydaktyczną i jest zorientowana na zapewnienie trwałego rozwoju naukowego i dydaktycznego pracowników oraz prawidłową realizację zajęć i osiąganie przez studentów zakładanych efektów uczenia się.

Dobre praktyki

Zalecenia

1. Zapewnienie prawidłowej obsady zajęć dydaktycznych na wszystkich przedmiotach w ramach programu studiów.
2. Dostarczanie studentom uogólnionej informacji o wynikach oceny nauczycieli akademickich dokonywanej przez studentów na zakończenie każdego semestru oraz o podejmowanych w rezultacie tej oceny działaniach doskonalących, dotyczących organizacji i prowadzenia zajęć.

Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5

WF UŚ prowadzi sformalizowaną współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym za pośrednictwem Rady Ekspertów i Interesariuszy Zewnętrznych, powołanej przez Radę Wydziału Filologicznego (*Uchwała Rady Wydziału Filologicznego z 23 maja 2017 roku*). W skład Rady Ekspertów i Interesariuszy Zewnętrznych na kadencję 2016-2020 wchodzi 19 przedstawicieli otoczenia reprezentujących różne środowiska oświaty, kultury i biznesu, zgodne z profilami absolwentów poszczególnych kierunków.

Członkowie Rady Ekspertów i Interesariuszy Zewnętrznych opiniują programy kształcenia, w kontekście potrzeb rynku pracy, rekomendują zmiany, sugerują tworzenie nowych specjalności w różny sposób – podczas posiedzeń, bezpośrednich konsultacji oraz pisemnie. Powyższe działania dokumentowane są w formie protokołu, notatki lub archiwizacji korespondencji. W spotkaniach Rady, które odbywają się przynajmniej raz w roku, uczestniczą pełnomocnicy dziekana ds. jakości kształcenia.

Współpraca Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ z interesariuszami zewnętrznymi umożliwia skuteczne pozyskiwanie informacji na temat kształcenia bibliotekarzy i specjalistów informacji, które wykorzystywane są do modyfikowania treści programów kształcenia, uwzględniania wymogów zmieniającego się rynku pracy i potrzeb regionu, np. w wyniku współpracy z firmami dostarczającymi oprogramowanie szkolno-biblioteczne Max Elektronik, Vulcan przeprowadzona została aktualizacja treści modułów związanych z

bibliotekarstwem. W doskonaleniu programu kształcenia uwzględnione zostały także sugestie przedstawicieli różnych typów bibliotek i archiwów – uczestników I Forum Dydaktycznego Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, jak również opinie i oceny formułowane przez praktykodawców po realizacji studenckich praktyk zawodowych. Ścisła współpraca IBIN z bibliotekami w regionie śląskim umożliwia także realizację praktyk zawodowych studentów, jak również przygotowywanie prac dyplomowych dotyczących szeroko pojętej problematyki z zakresu np. bibliotekarstwa lub czytelnictwa w regionie (np. *Czytelnictwo uczniów szkół podstawowych w Będzinie, Dział Integracyjno-Biblioterapeutyczny Biblioteki Śląskiej – zasoby i działalność*),

Podkreślić też trzeba bardzo dobrą współpracę uczelni z otoczeniem w zakresie organizacji i realizacji studenckich praktyk zawodowych. Studenci kierunku INB włączani są również w organizację przedsięwzięć (konkursów, festiwali) związanych z promocją bibliotek i czytelnictwa oraz upowszechnianiem nauki w społecznym otoczeniu uczelni.

Spotkanie z pracodawcami, zorganizowane w czasie wizyty Zespołu Oceniającego PKA, potwierdziło duże zaangażowanie znaczącej liczby przedstawicieli pracodawców w doskonalenie koncepcji kształcenia na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*.

W spotkaniu z zespołem oceniającym udział wzięli liczni przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego. Reprezentowali przede wszystkim biblioteki publiczne w regionie (np. Miejską Bibliotekę Publiczną w Tychach, Gminną Bibliotekę Publiczną w Pawłowicach, Miejską Bibliotekę Publiczną w Cieszynie), biblioteki naukowe (np. Centrum Informacji Naukowej i Bibliotekę Akademicką UŚ, Bibliotekę Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach), jak również muzea (np. Muzeum Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich), towarzystwa, stowarzyszenia, fundacje (np. Polskie Towarzystwo Bibliologiczne, Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej, Śląski Oddział Wojewódzkiego Stowarzyszenia Współpracy Polska-Wschód), Instytucja Kultury Katowice Miasto Ogrodów, placówki oświatowe gimnazjalne i licealne, liceum, firmy biznesowe (np. Max Elektronik, Vulcan).

W trakcie spotkania z ZO PKA przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego podkreślali znaczenie wyników badań i ekspertyz prowadzonych przez pracowników IBIN na rzecz otoczenia (np. zgłoszenie do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej dwóch wniosków dotyczących preparatów grzybobójczych dla ochrony starego druku, pochodzącego z Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego, ekspertyzy dla Muzeum Śląskiego na potrzeby Muzeum Historii Medycyny opracowanie RprPN-N-01222P – aplikacji - kompozycji wydawniczej książki dla Polskiego Komitetu Normalizacyjnego).

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

IBIN UŚ aktywnie współpracuje z otoczeniem społeczno-gospodarczym w realizacji procesu kształcenia na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*. Zespół pracodawców, z którymi jednostka współpracuje, dobrze odzwierciedla specyfikę zawodowego rynku pracy, właściwego w odsianiu do celów i zakresu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągniętych przez studentów efektów kształcenia. Wśród instytucji współpracujących z INB znajdują się różne typy bibliotek, instytucje kultury np. muzea, instytucje oświatowe, a także firmy oferujące np. oprogramowanie biblioteczne. Współpraca przybiera zróżnicowane formy, jak np. udział przedstawicieli otoczenia w projektowaniu i modyfikacji programu kształcenia, w prowadzeniu zajęć na ocenianym kierunku, realizacja prac dyplomowych w instytucjach współpracujących, jak również, w największym zakresie – organizacja i realizacja praktyk zawodowych. Pracownicy Instytutu opracowują także ekspertyzy w odpowiedzi na potrzeby zgłaszane przez przedstawicieli otoczenia. Zorganizowany charakter, trwałość i systematyczność współpracy z otoczeniem, jak również zróżnicowanie jej form zapewniają systemowy wpływ przedstawicieli

otoczenia zewnętrznego na tworzenie i doskonalenie programu kształcenia oraz ich udział w jego realizacji i weryfikacji efektów kształcenia osiąganych przez studentów.

Dobre praktyki

Zalecenia

Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6

Zgodnie ze Strategią rozwoju UŚ w Katowicach na lata 2012-2020 w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, prowadzącym kierunek *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* zapewniono warunki sprzyjające rozwojowi umiędzynarodowienia procesu kształcenia.

Program kształcenia na studiach I i II stopnia realizowany jest zgodnie z Europejskim Systemem Transferu Punktów (ECTS). To zapewnia studentom możliwość realizowania części studiów również w uczelni zagranicznej, a także uznanie dyplomu ukończenia studiów za granicą.

W ramach studiów I stopnia uwzględniono różne aspekty doskonalenia kompetencji językowych w wymiarze międzynarodowym i w działalności zawodowej studentów z punktu widzenia potrzeb przyszłych fachowców w dziedzinie bibliotekoznawstwa. W planie studiów I stopnia umieszczono trwający cztery semestry lektorat z języka obcego (do wyboru język angielski, niemiecki, francuski lub rosyjski) kończący się egzaminem. Obowiązkowo realizowany jest moduł *Terminologia w języku angielskim* (30 h) oraz moduł *Tłumaczenie tekstów specjalistycznych* (30 h). Oprócz tego studenci mają także do wyboru jeden z modułów: *Podstawy terminologii fachowej w języku niemieckim* (15 h) lub *Podstawy terminologii fachowej w języku rosyjskim* (15 h). Ponadto od roku akademickiego 2018/2019 w planie studiów I stopnia wprowadzono nowe przedmioty do wyboru, wykładane w języku angielskim: *Cataloguing standards for the Semantic Web* (30 h), *Social dimensions of information limits* (30 h), *Logical and critical thinking* (30 h). Na stronach internetowych dostępne są plany studiów przetłumaczone na język angielski, w języku angielskim odbywają się też zajęcia dla studentów zagranicznych.

Władze WF oraz IBIN wspierają umiędzynarodowienie zarówno w aspekcie wymiany studentów, jak i w odniesieniu do mobilności kadry akademickiej. Częścią tej strategii jest udział w programie Erasmus+. W tym celu podpisano umowy z uczelniami z 5 krajów (Czechy, Słowacja, Łotwa, Niemcy i Słowenia). Aktualnie IBIN UŚ ma nawiązanych 6 umów z zagranicznymi uczelniami partnerskimi realizującymi badania naukowe i kształcącymi studentów w zakresie bibliotekoznawstwa i informatologii. Oprócz tego istnieje możliwość skorzystania z oferty innych instytutów i katedr WF UŚ, o ile oferują moduły zgodne z zakresem i programem kształcenia na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*.

Studenci IBiIN mają możliwość realizowania praktyk zagranicznych w ramach programu Erasmus+ w dowolnie wybranej instytucji znajdującej się na terenie kraju uczestniczącego w programie Erasmus+. Mogą to być biblioteki, ośrodki informacji, firmy infobrokerskie, centra kultury, urzędy, archiwa oraz inne instytucje. W ramach programu Erasmus+ studenci IBIN UŚ mogą ubiegać się o wyjazdy na studia częściowe i na praktyki za granicą – jednak mimo różnych form zachęty, zainteresowanie jest nikłe. W ostatnich 5 latach nie zostały zrealizowane żadne wyjazdy. Na spotkaniu z zespołem wizytującym studenci tłumaczyli to niesatysfakcjonującą

ofertą finansową programu lub względami organizacyjnymi, niektórzy obawami związanymi z poziomem kompetencji językowych. Również skala przyjazdów studentów jest niewielka. W ostatnich 5 latach w ramach programów LLP Erasmus / Erasmus+ przyjechało 3 studentów zagranicznych: studentka Uniwersytetu im. Komenskigo w Bratysławie i dwie studentki z Uniwersytetu Łotewskiego w Rydze (w latach 2014/2015 i 2016/2017).

Studenci i pracownicy mają również możliwość skorzystania z wyjazdów dzięki Karcie Erasmus (ECHE). W tym wypadku potrzebne jest wcześniejsze podpisanie stosownej umowy. Studenci i pracownicy zachęceni są do zgłaszania takich potrzeb wydziałowemu koordynatorowi programu Erasmus+.

Dla studentów i pracowników IBIN są przeznaczone stypendia na organizację wyjazdów zarówno związanych z kształceniem akademickim, jak i służących doskonaleniu zawodowemu. W ramach dydaktycznych mobilności zagranicznych studenci mogą odbyć część studiów w uczelni zagranicznej, a nauczyciele akademicy - krótkie wyjazdy (do 5 dni) w celu prowadzenia zajęć dydaktycznych na uczelni zagranicznej. Z kolei projekty mobilności szkoleniowej mogą obejmować 2-3-miesięczne wyjazdy studentów oraz absolwentów na praktyki lub staże do innych krajów oraz kilkudniowe wyjazdy zarówno nauczycieli akademickich, jak i innych pracowników do zagranicznych szkół wyższych, instytucji, organizacji i przedsiębiorstw. Celem wyjazdów kadry zawodowej jest doskonalenie kompetencji zawodowych, poszerzanie wiedzy, udział w szkoleniach, doskonalenie znajomości języka obcego, *work shadowing* itp.).

Pracownicy instytutu chętnie korzystają z oferty programów LLP Erasmus i Erasmus+. W ostatnich 5 latach zrealizowanych zostało 7 wyjazdów dydaktycznych pracowników (obejmujących cykle wykładów gościnnych wygłaszanych w języku angielskim w partnerskich ośrodkach akademickich w Łotwie, Słowacji i w Czechach.) oraz wyjazdy szkoleniowe. W ramach tych wyjazdów wyjechało 33 pracowników do 9 krajów (Hiszpania, Włochy, Niemcy, Austria, Wielka Brytania, Portugalia, Finlandia, Turcja i Czechy. Jako instytucje docelowe w przypadku wyjazdów szkoleniowych nauczyciele akademicy wybierają najczęściej duże biblioteki uniwersyteckie lub narodowe, rzadziej publiczne lub kościelne. Wizyty realizowane są na podstawie programów szkoleń uzgadnianych indywidualnie z wybraną instytucją w formule wizyt studyjnych lub w drodze uczestnictwa w międzynarodowych programach rozwoju zawodowego bibliotekarzy i bibliotekoznawców (typu International Staff Development Week). Natomiast wymiana akademicka w zakresie kształcenia odbywa się na podstawie dwustronnych umów o współpracy dydaktycznej.

Studenci oraz pracownicy zapewniali zespół oceniający, iż są wystarczająco informowani o możliwościach wyjazdów do uczelni i instytucji zagranicznych. Szczegółowe informacje na temat programu Erasmus+, zasad rekrutacji oraz realizacji wyjazdów studentów i pracowników dostępne są zarówno na stronie Biura Programu Erasmus+ Uniwersytetu Śląskiego oraz w zakładce sprofilowanej pod kątem potrzeb studentów i pracowników IBIN. Pracownicy z satysfakcją informowali zespół oceniający o wsparciu umiędzynarodowienia przez Władze Instytutu. Co miesiąc przyjmowane są prośby o dofinansowanie wyjazdów na konferencje i kwerendy zagraniczne. Wszystkie są wspierane przez Władze Instytutu. Wyjazdy zagraniczne na zaproszenie osobiste są uważane za priorytetowe. Młodzi pracownicy mają dodatkowe możliwości korzystania z przywileju finansowego w postaci funduszy dla pracowników do 35 roku życia.

W IBIN UŚ jest prowadzona międzynarodowa współpraca badawcza, która uzupełnia krajową działalność naukową. Niektórzy pracownicy IBIN są członkami międzynarodowych towarzystw naukowych lub prowadzą wykłady na uczelniach zagranicznych. Spora część wykładowców uczestniczy w konferencjach i innych spotkaniach międzynarodowych. Takie zaangażowanie pozwala na implementację ogólnoswiatowych trendów w bibliotekoznawczych

i informatologicznych pracach badawczych i działalności praktycznej do zakładanych efektów kształcenia na wizytowanym kierunku i modyfikacji kart przedmiotów. Ten fakt potwierdzali studenci na spotkaniu z zespołem wizytującym informując, iż pracownicy IBIN powracający z uczelni zagranicznych organizują konferencje lub seminaria otwarte dla studentów i przekazują im nowo nabytą wiedzę i doświadczenia.

Wkład w umiędzynarodowienie kształcenia wnosi przebudowanie strony internetowej Instytutu oraz konta na Facebooku w reakcji na uwagi zgłaszane przez pracowników i studentów. W obu wymienionych miejscach prezentowane są informacje z różnych stron świata, których głównymi tematami są biblioteka, architektura, księgozbiory, usługi biblioteczno-informacyjne, starodruki, cenne egzemplarze, piękne oprawy, unikatowe wydania.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Do mocnych stron IBiIN UŚ można zaliczyć bogatą ofertę zajęć wykładanych w różnych językach obcych (lektorat można wybierać z czterech języków), są przedmioty obowiązkowe w języku angielskim i moduły do wyboru w języku niemieckim lub rosyjskim. Dla studentów zagranicznych instytut oferuje całą ścieżkę nauczania w języku angielskim. Za mocną stroną można też uznać bogate i wszechstronne zaangażowanie kadry w współpracę międzynarodową i korzystanie z tych doświadczeń na rzecz podnoszenia jakości kształcenia.

Natomiast słabą stroną jest brak zainteresowania studentów wyjazdami zagranicznymi w ramach programu Erasmus+, jak również niewielka skala przyjazdów studentów z uczelni zagranicznych w ramach programów mobilności studenckiej

Dobre praktyki

1. Organizowanie konferencji lub seminariów otwartych dla studentów w celu przekazania wiedzy i doświadczeń nabytych w czasie wyjazdów zagranicznych.

Zalecenia

1. Opracowanie i wdrożenie skutecznego programu motywującego studentów do udziału w programach mobilności międzynarodowej.

Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia

- 7.1. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa
- 7.2. Zasoby biblioteczne, informacyjne oraz edukacyjne
- 7.3. Rozwój i doskonalenie infrastruktury

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7

7.1.

Zajęcia na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* prowadzone są w budynku Uniwersytetu Śląskiego usytuowanym przy pl. Sejmu Śląskiego 1 w Katowicach. Za dwa lata planowane jest przeniesienie siedziby do nowego obiektu przy ul. Uniwersyteckiej 4.

IBN UŚ dysponuje trzema salami wykładowymi, jak i mniejszymi, ćwiczeniowymi oraz kameralnymi salami seminaryjnymi, w większości wyposażonymi w sprzęt multimedialny. Ponadto w dyspozycji IBIN Instytut znajduje się pięć pracowni komputerowych: duża pracownia (s. 422) licząca 26 stanowisk z rzutnikiem, telewizorem, nagłośnieniem oraz z dostępem do profesjonalnego oprogramowania do grafiki rastrowej i DTP, oraz cztery mniejsze pracownie, liczące od 11 do 16 stanowisk wyposażone w komputery z oprogramowaniem ogólnym (Windows 10, Microsoft Office Professional, Adobe Photoshop, Corel Draw) oraz specjalistycznym (systemy biblioteczne ProLib, Sowa, Mol), niezbędnym do realizacji zajęć przewidzianych programem studiów. Wszystkie stanowiska komputerowe posiadają dostęp do

lokalnej sieci komputerowej, a także sieci informatycznej UŚ i Internetu. Każda z pracowni komputerowych posiada rzutnik multimedialny, a niektóre z nich dodatkowo są wyposażone w telewizor i nagłośnienie. W budynku WF pracownicy i studenci mają dostęp do sieci bezprzewodowej i bez przeszkód mogą korzystać z Internetu w pracy naukowej oraz w uczeniu się.

Dla studentów wszystkich kierunków studiów prowadzonych w budynku WF, w tym studentów kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*, na piętrze V znajduje się sala rekreacyjna, ponadto prowadzony jest ogólnodostępny bufet. Na tej samej kondygnacji mieści się sala seminaryjna z której korzystają doktoranci i pracownicy IBiIN. Znajduje się w niej księgozbiór podręczny, bardzo przydatny w pracy naukowej i dydaktycznej.

IBiIN UŚ spełnia wymagania infrastrukturalne stawiane obiektom dydaktycznym i naukowym, także w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb studentów z niepełnosprawnością (m.in. zainstalowana jest osobna winda przeznaczona dla osób niepełnosprawnych), bez barier architektonicznych. Przy wejściu do obiektu wyznaczono miejsca parkingowe, drzwi wejściowe automatyczne (otwierane przy użyciu pilota lub karty magnetycznej), wyposażone w przycisk przywołujący pracownika ochrony, dźwig osobowy, platformy schodowe, 8 toalet dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Ponadto dla studentów z niepełnosprawnością zapewniony jest dostęp do urządzeń i specjalistycznego oprogramowania komputerowego wspomagającego korzystanie z urządzeń komputerowych, a tym samym dostęp do zasobów naukowych i dydaktycznych oraz uczenie się (specjalistyczne lupy, powiększalniki, programy ZoomText, Magnifer, SuperNova, iZoom, Lunar Plus).

IBiN UŚ posiada także unikatową w skali ogólnopolskiej Pracownię Ochrony i Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych. Pracownia ta jest wyposażona w specjalistyczny sprzęt (m.in. stół niskociśnieniowy, prasę śrubową, zszywarke ręczną, mikroskop, gilotynę do papieru, bindownicę, wagi analityczne, itp.) służący do prac intrologatorskich i mikrobiologicznych oraz konserwatorskich, prowadzonych przez pracowników IBiN skupionych w Zespole Pracowni w ramach różnych projektów badawczych. Pracownia jest głównie wykorzystywana do konserwacji książek z zasobów Biblioteki Śląskiej w Katowicach, a sporadycznie także z innych bibliotek. Realizowano w niej również m.in. grant na konserwację książek z Klasztoru Paulinów na Jasnej Górze. W prostych pracach konserwatorskich biorą udział także studenci.

Infrastruktura dydaktyczna i naukowa oraz wyposażenie sal i pracowni dydaktycznych zapewniają prawidłową realizację zajęć i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia. Również studenci wyrazili pozytywną opinię dotyczącą warunków infrastrukturalnych i wyposażenia.

7.2

Studenci i pracownicy kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* korzystają ze zbiorów nowoczesnego Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej oraz Biblioteki Wydziałowej (powstałej z połączenia Biblioteki Bibliologicznej, Biblioteki Katedry Filologii Klasycznej i Biblioteki Polonistycznej). IBiN posiada dodatkowo Czytelnię i Wypożyczalnię Bibliologiczną. Zapewniony jest w niej dostęp do księgozbioru podręcznego wykorzystywanego zwłaszcza w procesie dydaktycznym na ocenianym kierunku. W Czytelni i Wypożyczalni gromadzone jest aktualne piśmiennictwo naukowe oraz podręczniki akademickie i skrypty, jak również inne materiały, zarówno w formie drukowanej jak i elektronicznej, polecane w spisach literatury obowiązkowej i zalecanej w sylabusach poszczególnych przedmiotów i wykorzystywanych podczas zajęć dydaktycznych prowadzonych w ramach wizytowanego kierunku. Zasoby Czytelni i Wypożyczalni liczą ok. 10 tys. woluminów. Jej usytuowanie na tym samym piętrze, na którym mieści się IBiN jest bardzo korzystne, bowiem czytelnia służy

studentom, także studentom z niepełnosprawnością, do realizacji poza zajęciami prac indywidualnych i grupowych.

Pracownicy IBIN i studenci ocenianego kierunku mogą także korzystać z Biblioteki Wydziału Filologicznego, liczącej ok. 140 tys. woluminów. Na parterze budynku znajduje się Czytelnia Główna i Czytelnia Czasopism, a w przyziemiu nowoczesne magazyny biblioteczne. W Bibliotece Wydziałowej czytelnicy mogą korzystać z publikacji potrzebnych do pracy naukowej i dydaktycznej z zakresu bibliologii i informatologii oraz dyscyplin pokrewnych. Profil gromadzonych zbiorów jest zgodny z kierunkami studiów prowadzonymi na Wydziale i spełnia wymogi realizowanego procesu dydaktycznego wizytowanego kierunku. Studenci WF mają także możliwość skorzystania z zasobów Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej (CINiBA) zlokalizowanego w nowym, bardzo nowoczesnym budynku mieszczącym się w kampusie centralnym UŚ. W strukturze CINiBA jest wspomniana wyżej Czytelnia i Wypożyczalnia Bibliologiczna, a udostępniany księgozbiór spełnia wymogi naukowe i dydaktyczne. CINiBA zapewnia dostęp do światowych zasobów informacji naukowej, dokumentowanych w 65 bazach danych, co daje dostęp do 17 149 czasopism elektronicznych oraz 36 180 książek elektronicznych. Korzystanie z CINiBA jest ułatwione dzięki zastosowaniu nowoczesnych systemów obsługi czytelników, w tym obsługi wypożyczeń i zwrotów.

7.3

Ocena infrastruktury jest dokonywana corocznie przez KZZJK, a jej wyniki są przedstawiane w raporcie *Analiza zasobów materialnych wspierających kształcenie*. Ocena ta obejmuje infrastrukturę dydaktyczną, dostępność pomocy dydaktycznych wyposażenie bibliotek i czytelnik wyposażenie w sprzęt komputerowy oraz oprogramowanie, Wyniki analizy są przedstawiane w raporcie z oceny własnej WF.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Infrastruktura dydaktyczna i naukowa wykorzystywana w procesie kształcenia na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* zapewnia prawidłową realizację zajęć oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia. Budynek, w którym mieści się IBIN jest przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Sale dydaktyczne są wyposażone w aparaturę techniczną oraz sprzęt komputerowy i multimedialny, a także oprogramowanie niezbędne dla prawidłowej realizacji procesu kształcenia wizytowanego kierunku studiów.

Jednostka zapewnia kompleksowy dostęp do zbiorów bibliotecznych tradycyjnych i elektronicznych, zgodnych zakresowo z zakresem kształcenia na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* w ramach rozbudowanej, wielopoziomowej sieci bibliotecznej i informacyjnej Uczelni oraz Wydziału, w tym w szczególności do piśmiennictwa zalecanego w sylabusach przedmiotów, stwarzając możliwości rozwoju naukowego i prowadzenia wysokiej jakości zajęć dydaktycznych, a także osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia.

Prowadzone są systematyczne i kompleksowe przeglądy infrastruktury, których wyniki są wykorzystywane dla jej doskonalenia.

Dobre praktyki

1. Utworzenie i działalność w strukturze IBIN Pracowni Ochrony i Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych, unikatowej w skali kraju. Dzięki niej możliwe jest specjalizowanie się pracowników w badaniach związanych z konserwacją zbiorów, szczególnie książki dawnej i zbiorów specjalnych, a następnie wykorzystywanie tych doświadczeń w procesie

dydaktycznym, jak również udział studentów w podstawowych zabiegach konserwatorskich i zdobywanie przez nich nowych doświadczeń.

2. Utworzenie i utrzymywanie Czytelni i Wypożyczalni Bibliologicznej stanowiącej laboratorium dydaktyczne wspierające prawidłowe prowadzenie zajęć na kierunku.
3. Wprowadzenie automatycznego systemu wypożyczeń (CINIBA) z czynną przez całą dobę automatyczną wrzutnią umożliwiającą oddanie książek, dostęp do skanerów i ksero.

Zalecenia

1. Dostosowanie liczby stanowisk w laboratoriach do ich powierzchni.

Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia

- 8.1. Skuteczność systemu opieki i wspierania oraz motywowania studentów do osiągnięcia efektów kształcenia
- 8.2. Rozwój i doskonalenie systemu wspierania oraz motywowania studentów

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8

8.1.

Ważną rolę w systemie opieki nad studentami oraz ich wsparcia w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia odgrywają nauczyciele akademicki prowadzący zajęcia na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*. Studenci podczas spotkania z ZO podkreślili, że mogą liczyć na wsparcie ze strony nauczycieli akademickich i pozytywnie ocenili ich otwartą postawę, uwzględniającą m.in. komunikację poprzez pocztę elektroniczną, jak i kontakt telefoniczny. Pozytywnie ocenili także dostępność nauczycieli akademickich na dyżurach. Studenci obecni na spotkaniu z ZO pozytywnie ocenili również także jakość zajęć oraz wsparcie jakie uzyskują ze strony opiekunów podczas przygotowywania prac dyplomowych. Zazaczyli, że na pierwszych zajęciach prowadzący przedstawiają sylabusy oraz szczegółowo objaśniają kryteria zaliczenia przedmiotu, a sam proces związany z weryfikacją osiągniętych efektów kształcenia jest przeprowadzany sprawiedliwie i obiektywnie.

System pomocy materialnej oraz procedury jej przyznawania studenci ocenili jako sprawiedliwy i przejrzysty. Studenci mają możliwość ubiegania się o wszystkie formy pomocy materialnej uwzględnione w przepisach prawa, zaś informacje dotyczące kryteriów przyznawania pomocy materialnej oraz procedury związane z ubieganiem się o jej przyznanie wraz z gotowymi wzorami wniosków stypendialnych są dostępne na stronie internetowej.

Obsługa administracyjna studentów odbywa się w dziekanacie WF. Studenci podczas spotkania z ZO poinformowali, że w większości spraw uzyskują pomoc związaną z ich potrzebami, jednak zdarzały się sytuacje, w których studenci byli niezadowoleni z obsługi, np. opóźnienie w wydaniu dyplomu ukończenia studiów, bez poinformowania o przyczynach jego wystąpienia, sygnalizowane przez jedną ze studentek w trakcie spotkania z ZO. Studenci podkreślili także przydatność strony internetowej w zaspokajaniu ich potrzeb informacyjnych związanych z tokiem studiów. Również przy pomieszczeniach, w których mieści się dziekanat oraz na terenie całego budynku znajdują się tablice ogłoszeniowe z ważnymi informacjami dla studentów.

Na Wydziale działa Samorząd Studencki. Przedstawiciele Samorządu na spotkaniu z ZO poinformowali, że współpraca z Władzami Wydziału układa się bardzo dobrze, a ich prośby są uwzględniane. Przedstawiciele Samorządu zazaczyli, że mają wpływ na program kształcenia, a wszelkie zgłaszane problemy są rozwiązywane na bieżąco. Studenci kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo* mają możliwość zaangażowania się w prace działającego od ponad 40 lat Koła Naukowego Infologów (wcześniej Koła Naukowego Bibliotekoznawców). Studenci aktywni w pracy Koła organizują coroczną Ogólnopolską Studencko-Doktorancką

Konferencję Kół Naukowych Bibliotekoznawców. Aktywność publikacyjna i konferencyjna członków Koła jest imponująca. Bibliografia publikacji i wystąpień konferencyjnych za lata 2007-2017 liczy blisko 250 pozycji. Studenci publikują nie tylko w samodzielnie wydawanym kwartalniku Koła Naukowego Infologów UŚ zatytułowanym *Szum Informacyjny*, ale także w czasopismach naukowych, jak *Nowa Biblioteka*, *Biblioteka Nostra*, fachowych, jak *Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* oraz w pracach zbiorowych,

Za rozstrzyganie skarg i rozpatrywanie wniosków zgłaszanych przez studentów odpowiedzialny jest Dziekan, który działa w oparciu o przepisy Regulaminu Studiów. Od decyzji Dziekana studentom przysługuje odwołanie do Rektora w oparciu o przepisy tego regulaminu. Studenci mają również prawo do korzystania z pomocy oferowanej przez organy Uczelni, w szczególności przez Rzecznika Praw Studenta i Doktoranta oraz Centrum Obsługi Studentów. Należy jednak zauważyć, że na ocenianym kierunku zdarzały się - sygnalizowane przez studentów w trakcie spotkań z ZO - nie w pełni rozstrzygnięte incydentalne sytuacje konfliktowe między studentami i jednym z nauczycieli akademickich, których podłożem była negatywna ocena tego nauczyciela dokonana przez studentów na zakończenie semestru. Studenci zwracali też uwagę na brak stanowczej reakcji Władz na uwagi wyrażane przez nich w ankietach dotyczących jednego z nauczycieli akademickich i długotrwały proces rozwiązywania tego problemu, pomimo sygnalizowania przez studentów w ankietach oceny nauczyciela akademickiego niezgodności tematyki zajęć prowadzących przez tego nauczyciela z sylabusem oraz niewłaściwych metod kształcenia.

Na Uczelni działa Biuro Karier, którego głównymi zadaniem jest pomoc studentom, i absolwentom w wejściu na rynek pracy i poszukiwaniu zatrudnienia. BK prowadzi również doradztwo, w ramach którego studenci oraz absolwenci mogą zapoznać się z ofertami pracy oraz są przygotowywani do rozmów kwalifikacyjnych, otrzymują pomoc w pisaniu CV, zdobyciu informacji o różnego rodzaju dofinansowaniach, szkoleniach. Obecni na spotkaniu z ZO studenci podkreślili, że znana jest im działalność Biura Karier, natomiast nie korzystają z jego usług ze względu na brak potrzeb z tym związanych.

Uczelnia zapewnia dobre wsparcie studentom z niepełnosprawnościami. Mowa tu nie tylko o dostosowaniu infrastruktury i organizowaniu zajęć w miejscach, które ułatwiają poruszanie się takim osobom, ale przede wszystkim warto tu zaznaczyć wsparcie w procesie dydaktycznym. Na stronie internetowej umieszczona jest specjalna zakładka, która odsyła do Biura ds. Osób Niepełnosprawnych, które pełni rolę centrum wsparcia dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, a także osób z trudnościami w uczeniu się. Na Uczelni działa Pełnomocnik Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych, który służy pomocą studentkom i studentom w ich codziennym funkcjonowaniu na Uniwersytecie Śląskim.

8.2.

Informacja o systemie wsparcia dla studentów jest dostępna na stronie internetowej WF UŚ. Zamieszczona jest tam kompleksowa informacja dotycząca wsparcia socjalnego studentów oraz wsparcia udzielanego studentom z niepełnosprawnością, jak również regulaminów, mobilności studentów, a także przydatnych linków, w tym do strony Biura Karier. Formą oceny systemu wsparcia studentów, w której uczestniczą studenci, są coroczne spotkania ze studentami kierunku studiów poświęcone jakości kształcenia. Nie jest to jednak w pełni skuteczna forma monitorowania wsparcia studentów, ze względu na zasygnalizowane przez studentów w trakcie wizytacji incydentalne sytuacje konfliktowe, które nie zostały rozstrzygnięte.

Wsparcie naukowe i dydaktyczne udzielane studentom jest również przedmiotem oceny w raportach z oceny własnej WF w zakresie jakości kształcenia, sporządzanych corocznie przez WZJK. Ocenie podlega opieka naukowa, szczególnie w ramach seminariów dyplomowych oraz prac projektowych, opieka wyznaczonych nauczycieli akademickich nad poszczególnymi latami

studiów i specjalnościami, dostępność nauczycieli akademickich na konsultacjach, dostępność pracowników administracyjnych i dydaktyków pełniących funkcje opiekunów specjalnych, np. odpowiedzialnych za praktyki, programy mobilności itp., stopień wykorzystania wsparcia, szczególnie w odniesieniu do korzystania przez studentów z konsultacji.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Studenci kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo mają zapewnione wszechstronne wsparcie dydaktyczne, naukowe, materialne, jak również wsparcie we wchodzeniu na rynek pracy. Za szczególnie mocną stroną wsparcia naukowego należy uznać działalność Koła Naukowego Infologów (wcześniej Koła Naukowego Bibliotekoznawców), którego aktywność wyraża się w organizowaniu corocznych konferencji studencko-doktoranckich oraz bogatej działalności publikacyjnej.

Studenci mają zapewnione wsparcie pracowników administracyjnych w rozwiązywaniu spraw łączących się z tokiem studiów, jednak pracownicy administracyjni, w których zakresie obowiązków znajduje się komunikacja ze studentami nie są poddawani ocenie studentów.

Pewne zastrzeżenia należy sformułować pod adresem skuteczności systemu rozwiązywania sytuacji konfliktowych, gdyż pomimo opracowanych zasad postępowania w tym zakresie, występują nierozwiązane, w odczuciu studentów, sytuacje konfliktowe, które zaistniały między nimi a niektórymi nauczycielami akademickimi. Sytuacje te, pomimo, że incydentalne, nie powinny pozostawać bez rozstrzygnięcia.

System wsparcia i opieki nad studentami podlega monitorowaniu i ocenie, zarówno przez WZJK, jak i z udziałem studentów, w formie corocznych spotkań ze studentami poświęconych jakości kształcenia. Wyniki oceny systemu wsparcia wraz z zaleceniami w tym zakresie są publikowane w formie corocznych raportów z oceny własnej WF.

Dobre praktyki

Wsparcie naukowe studentów wyrażające się w zróżnicowanych formach działalności Koła Naukowego Infologów, jak organizacja corocznej ogólnopolskiej konferencji studencko-doktoranckiej, wydawanie własnego kwartalnika, wspieranie publikowania przez studentów tekstów w czasopiśmie naukowych, fachowych oraz pracach zbiorowych.

Zalecenia

1. Przeprowadzenie, przy współudziale studentów, oceny skuteczności systemu rozwiązywania sytuacji konfliktowych występujących między studentami i nauczycielami akademickimi, w celu identyfikacji czynników ograniczających skuteczność tego systemu i ich wyeliminowania, jak również rozstrzygnięcie sytuacji konfliktowych sygnalizowanych przez studentów w trakcie wizytacji.
2. Opracowanie i wdrożenie systemu oceny przez studentów pracowników administracyjnych prowadzących obsługę toku studiów i komunikujących się ze studentami.
3. Udoskonalenie systemu komunikacji między studentami a władzami WF i IBIN, szczególnie w trakcie corocznych spotkań poświęconych jakości kształcenia.

5. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny

PKA w 2019 r. po raz kolejny oceniała jakość kształcenia na wizytowanym kierunku. Podczas poprzedniej akredytacji Prezydium PKA *Uchwałą Nr 312/2013 z dnia 6 czerwca 2013 r. w sprawie oceny instytucjonalnej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach* wydało **ocenę pozytywną**.

Zalecenia i uwagi z raportu ZO PKA z wizytacji w 2013 r.	Charakterystyka działań doskonalących oraz ocena ich skuteczności
1. struktura podejmowania decyzji w zarządzaniu jakością - brak udokumentowanej obecności przedstawicieli pracodawców w obradach i składzie ciał kolegialnych i podejmowania decyzji z uwzględnieniem ich opinii; brak systemu i opisu regularnych działań w zakresie pozyskiwania opinii od pracodawców nt. jakości kształcenia i uwzględniania tych opinii w procesie kształcenia	W 2016 r. powołano Radę Ekspertów i Interesariuszy Zewnętrznych (REIZ), której członkowie opiniują dostosowanie programów kształcenia do potrzeb rynku pracy. Opinie interesariuszy zbierane są także na bieżąco podczas praktyk studenckich w dzienniczku praktyk studenta i przekazywane pełnomocnikom dziekana ds. jakości kształcenia.
2. wewnętrzne procedury zapewnienia jakości kształcenia - udoskonalenia wymagają procedury ankietyzacji i hospitacji, a system wymaga uzupełnienia o procedury badania jego efektywności	W 2017 r. wdrożono na Wydziale Filologicznym uaktualniony Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia (WSZJK), w którym wprowadzono hospitacje kontrolne pracowników oraz hospitacje doskonalące umiejętności dydaktyczne doktorantów. Opracowano także wzór protokołu z hospitacji.
3. ocena stopnia realizacji efektów kształcenia - WF nie posiada dedykowanej procedury weryfikującej osiąganie w przedmiotach efektów kształcenia definiowanych dla potrzeb KRK	Kierunkowe Zespoły Zapewniania Jakości Kształcenia (KZZJK) otrzymują corocznie zbiorcze zestawienie wyników sesji egzaminacyjnej na podstawie których ocenia się stopień realizacji efektów kształcenia, ocenie podlegają także wzory testów i zestawy pytań egzaminacyjnych.
4. udział pracodawców w określaniu i ocenie efektów kształcenia / praktyki - liczne postulaty dot. modyfikacji procedury odbywania praktyk, zmiany np. w sposobie rozłożenia praktyk w ciągu roku akad., określenia precyzyjnie ilości godzin, dostosowania długości praktyk do realnych możliwości ich przeprowadzenia, rozważenia ograniczeń w sposobie ubiegania się o uprawnienia nauczycielskie studentów filologii; brak możliwości realizacji hospitowania praktyk zawodowych (duża odległość miejsca praktyki od uczelni), zbyt dużej liczby osób w grupie przydzielanych do konkretnego opiekuna praktyk, niemiarodajności opinii od pracodawców	Interesariusze zewnętrzni nie zgłaszali do tej pory uwag do organizacji praktyk.
5. monitorowanie losów absolwentów – procedura wymaga uzupełnienia o pogłębioną analizę jakościową (badania grupowe) oraz objęcie badaniami pracodawców oraz zmodyfikowania procedur rekomendowanych WSZJK z punktu widzenia analizy ankiet	Monitorowaniem losów absolwentów zajmuje się Uczelniane Biuro Karier. Raporty z badań są dostępne na jego stronie internetowej.
6. monitorowanie i okresowe przeglądy programów kształcenia - procedura wymaga przeglądu i wdrożenia działań naprawczych, w tym rozpoznania i uwzględnienia opinii studentów; wątpliwości budzi rola, którą pełni w procedurze WKZJK (statutowo posiada silną rolę opiniodawczą, ma wziąć udział w kreowaniu polityki kształcenia, natomiast nie występuje w rekomendowanym WSZJK). Ponadto WKZJK	Studenci zgłaszają swoje uwagi na otwartym corocznym spotkaniu studentów dotyczącym jakości kształcenia, organizowanym przez KZZJK. W składzie WZJK i wszystkich KZZJK znajdują się przedstawiciel studentów i przedstawiciel doktorantów.

nie zawiera w składzie przedstawicieli Studentów i Doktorantów	
7. ocena zasad oceniania studentów oraz weryfikacja efektów ich kształcenia - Władze WF powinny prowadzić kontrolę obiektywizmu procesu oceniania oraz doboru metod oceny do rodzaju ocenianych treści; system zaliczeń wymaga istotnego rozwinięcia w świetle wymagań stawianych przez KRK co do realizacji efektów w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji	KZZJK monitorują corocznie obiektywizm systemu oceniania (analiza wyników sesji egzaminacyjnej) i sposoby weryfikacji kształcenia przy ocenie kompletności sylabusów.
8. ocena jakości kadry oraz realizowanej polityki kadrowej: w procedurze przeprowadzania <u>hospitacji</u> zauważono liczne usterki: nie jest ustalany regularny plan hospitacji, brakuje ujednoliconego formularza hospitacji i usystematyzowanej oceny, wynik hospitacji nie jest rutynowo dokumentowany w karcie oceny pracy nauczyciela akademickiego; należy dokonać korekty formalnej karty oceny pracownika i włączyć do niej, jako element niezbędny, protokół pohospitacyjny <u>ankiety</u> jednakowo uwzględniają różne czynniki w ocenie pracownika, podczas gdy ich znaczenie jest różne; ZO sugeruje rozszerzyć zakres pytań o pytania dot., np.: samooceny studenta, osiąganych efektów kształcenia, opinii o przedmiocie, zgodności treści z programem przedmiotu, zgodności godzin poświęconych przez studenta z przewidywaną przez punkty ECTS, stan bazy dydaktycznej, możliwość wpisywania opinii. Pytania nie uwzględniają specyfiki Wydziału, więc przy wprowadzaniu ankiet elektronicznych ZO sugeruje gruntowną modyfikację procesu ankietyzacji <u>wyniki ankietyzacji</u> w niektórych przypadkach nie są wpisywane do kart oceny pracownika, choć są prawdopodobnie uwzględniane w ocenie. ZO sugeruje działania zapewniające pełniejszą informację zwrotną do studentów nt. wyników ankiet. Ze spotkań ze studentami wynika, że nie są oni informowani o wynikach ankiet i w rezultacie proces ankietyzacji nie niesie ze sobą żadnych wymiernych efektów; studenci nie potrafią jednoznacznie określić jego celu.	Plan hospitacji ustala KZZJK na początku semestru. Sporządza się protokół według ustalonego wzoru. Nie dokonano korekty karty oceny pracownika. Ankieta została wprowadzona w 2015 r. Projekt ankiety był przedmiotem wielu dyskusji i został zaaprobowany przez społeczność akademicką. Kwestionariusz ankiety jest jednolity w obrębie całej uczelni, co jest uwarunkowane centralnym zautomatyzowanym systemem analizy danych. Od roku 2017/2018 został wprowadzony formularz anglojęzyczny. Wyniki ankietyzacji są wpisywane do formularza oceny okresowej pracownika, a wyniki ankiet udostępniane są na stronach Uniwersytetu Śląskiego w postaci zbiorczych raportów z zachowaniem przepisów klauzuli RODO.
9. funkcjonowanie systemu informacyjnego - WF nie posiada jeszcze jednolitego systemu informacyjnego dot. jakości kształcenia, gdzie łatwo byłoby znaleźć całość informacji dot. jakości kształcenia. ZO sugeruje przygotowanie elektronicznego serwisu informacyjnego nt. procesu kształcenia i jego jakości	Wdrożono informator Karty Kierunku. Informacje dotyczące jakości kształcenia są publikowane na stronie Biura Jakości ds. kształcenia oraz stronie Wydziałowej.
10. publiczny dostęp do informacji o programach studiów, zakładanych efektach	Publiczny dostęp do informacji o programach studiów, zakładanych efektach kształcenia,

kształcenia, organizacji i procedurach toku studiów - studenci sformułowali jednostkowe zastrzeżenia co do przypadków opóźnień w publikowaniu aktualnych planów studiów, zwłaszcza na początku semestrów; sygnalizowali także, że nie zapoznali się z efektami kształcenia ponieważ nie są one dostępne na stronie internetowej	organizacji i procedurach toku studiów zapewniany jest w kilku miejscach: Karcie Kierunku, stronie UŚ dedykowanej studentom oraz na stronie internetowej.
11. jednostka dokonuje systematycznej oceny efektywności WSZJK - ZO sugeruje wprowadzenie systematycznej oceny efektywności funkcjonowania WSZJK, np. regularne przeglądy WSZJK (przynajmniej raz w roku) z punktu widzenia skuteczności systemu i następnie dokonywanie niezbędnych korekt i zmian	W r.a. 2017/2018 wprowadzono uaktualniony WSZJK. Po zakończeniu r.a. pełnomocnicy dziekana ds. jakości kształcenia, po zasięgnięciu opinii WZJK, przygotowują <i>Raport z oceny własnej wydziału w zakresie jakości kształcenia w r.a.</i> , wykorzystując wytyczne opracowane przez UZJK i przedstawiają go dziekanowi, który raport kieruje na posiedzenie Rady Wydziału.

Wnioski: Władze Uczelni i Wydziału podjęły skuteczne działania doskonalące w obszarach objętych zaleceniami z poprzedniej oceny PKA, przede wszystkim w zakresie wprowadzenia uaktualnionego WSZJK (ostatnia zmiana r.a. 2017/2018), obejmującego procesy i procedury, które wskazano podczas poprzedniej wizytacji jako wadliwie działające, albo takie, których system w ogóle nie obejmował, jak np. systematyczna (coroczna) ocena efektywności WSZJK na Wydziale.

Na podstawie raportów częściowych
sporządzonych przez członków
zespołu oceniającego raport zredagowała

Maria Próchnicka
Przewodnicząca ZO PKA